

PAN LOCALIZATION PROJECT

CORPUS COLLECTION AND CLEANING TOOLS

Phase 2.1

October 24, 2008

**CENTER FOR RESEARCH ON LANGUAGE PROCESSING
NATIONAL UNIVERSITY OF MONGOLIA, MONGOLIA**

Table of Contents

Table of Contents	2
1. Introduction	3
2. Text Collection	4
Choosing text styles	4
Finding Source Texts	5
Converting the collected texts into corpus sample texts	6
Adjusting sample texts	10
Templating Text Types	10
Defining the text structure	13
Results of the text collection	16
Difficulties	19
3. Conclusion	21
Appendix A: <i>Templates of Texts</i>	22
Appendix B: <i>Structures of Texts</i>	29

1. Introduction

This report presents 5 million word corpus building for Mongolian by focusing on choosing text styles, finding their source, converting the source text into a corpus sample text format, adjusting the sample text with its pattern and structure. The report consists of five parts that are introduction, purpose, time of the text collecting, procedure of the text collecting, and conclusion.

In the introduction, the overview of the corpus collection report is provided. In the purpose, the scope of the corpus collection is described. In the time of text collecting, the time consumption on the text collecting is presented. The procedure of the text collecting is described by choosing text styles, finding their source texts, converting them into a corpus sample text format, adjusting the sample text with its pattern and structure, results, and problems. Also, in this part, detailed information about related works is included. In the last part, the corpus collection and its output is concluded summarizing all works mentioned in the preceding parts.

The purpose is to build a 5 million word corpus for Mongolian. If we reach the purpose, it will be basic of natural language processing of Mongolian and enable to make sample corpus of Mongolian based on this corpus with 5 million words.

As shown in Figure 1, the Mongolian text styles are divided into four main types that are official, science, literature and press styles, respectively. Furthermore, these types are extracted into over hundred types of texts as a tree structure. This classification will be also used for the extension of the corpus in the future.

To choose the text types, we put some criteria on the text features. They are common usage, widely used and well-writing styles and formats.

Common usage

To be familiar with public, we have chosen common usage texts. For instance, newspaper texts are written in ordinary phrases and formats to the public. Therefore, we have chosen 60-70 percents of words of the corpus from the newspapers. As the source of literature, we chose story, novel and novelette texts that are currently used by the primary and secondary school text books in Mongolia. In turn, the national law chosen for the law type is used by every Mongolians, written in quite understandable for everyone, and includes varieties of common words.

Well-writing styles

This 5 million word corpus will be used for our research as a main and basic resource. Thus we have chosen texts written professionally/in well styles of writing. For example, in the source of literature we chose novels and story written by the most Mongolian popular novelists such as D. Natsagdorj, Ts. Damdinsuren, S. Erdene, D. Namdag and L. Dashnyam. In general, the law texts are officially written and widely accepted stylistic. In the source of newspaper, we chose the texts of the newspapers whose editors are well experienced in the field.

Widely used

In our corpus, we have covered the most used words from variety of sources because the corpus text should be natural and widespread. The source of newspaper is more widespread than other sources because daily newspapers are published 5 or 6 days a week, we get everyday information what we need, cheap, selling from it at everywhere. Also, the source of literature is chosen the most popular novelists' novels and stories because of well known novels, novelette, and story. We also considered that Law itself widespread over a mass because it regulates our everyday life and used as civil obedience.

Electron resource is abound

We considered abound of electron resources as one of the criteria. Especially, newspaper and official stylistics are more abound in electron form. But literature resources are not easy to find in electron form. However, we collected some literature texts in our corpus by scanning.

In conclusion, we chose three text types, law, literature and press, and collected 144 texts from law; 278 stories, 8 novelettes, and 4 novels from literature; 597 news, 505 interviews, 302 reports, 578 essays, 469 stories, and 1258 editorials from newspapers, respectively.

Finding Source Texts

In this section, text sources for the chosen text types are discussed. The corpus for Mongolian is collected from following online sources, which are www.legalinfo.mn [8] legal information system, www.elibrary.mn [9], www.mcl.edu.mn [10] and www.bibirbeh.mn [11] e-libraries, www.on-toli.com [12] all kinds information, www.dailynews.mn [13] and www.zuuniimedee.mn [14] online daily newspapers, "Incredible white wind" (1999) by L.Dashnyam [3] and "Red dream" (2007) by D.Purevdorj [4], story books, "Unen" newspaper (1984-1989) [5], "Life and works of Tsendiin Damdinsuren" [6] and "Tops of Mongolian literatures" [7], and multimedia books.

The sources of the collected texts are shown in Table 2 by classifying their types.

Table 1. Text Sources

No	Online Sources	Printed Sources (books)	Printed Sources	CD-ROM
----	----------------	-------------------------	-----------------	--------

	Text Types		(newspaper)	(multimedia book)
1	Law text	www.legalinfo.mn		
2	Story text	www.elibrary.mn www.mcl.edu.mn www.bibirbeh.mn www.on-toli.com	* L.Dashnyam Incredible white wind UB., 1999. * D.Purevdorj Red dream, UB., 2007.	* Life and works Tsendiin Damdinsuren * Tops of Mongoliana literatures
3	Newspaper text	www.dailynews.mn www.zuuniimedee.mn		"Unen" newspaper

Seeing the work results, there are a lot of online sources for newspapers and law texts, while there is a lack of online or digital sources for literature ones because online contents in Mongolian are insufficient and because that kinds of services are not developed well. We have collected 144 law texts from Legal information system www.legalinfo.mn [8], 221 literature texts from online library www.elibrary.mn [9], 20 literature texts from www.mcl.edu.mn [10], 9 literature texts from www.bibirbeh.mn [11] Mongolian literature web site, 3 texts from www.on-toli.mn [12] Mongolian online content web site, 2369 newspaper texts from www.dailynews.mn [13], 95 newspaper texts from www.zuuniimedee.mn [14], and totally we collected 2861 texts from online sources. Also 23 literature texts from "Incredible white wind" (1999) written by L.Dashnyam [3], 1 text from "Red dream" (2007) written by D.Purevdorj [4], 1258 newspapers texts from "Unen" newspaper (1984-1989) [5], and totally 1272 texts are collected. Ten texts were collected from e-books.

Converting the collected texts into corpus sample texts

We used different methods to convert the collected texts into the corpus text format depending on the source text formats. The texts collected from the online sources are converted into txt format using Notepad program. We called this method as method 1.

The sources from books and newspapers were collected by using scanner, and converted into txt format. At first, the source texts were scanned, and then saved as images. After that, we used Finereader program [15] to convert the text images into text format. We called this method as method 2.

Tools for collecting texts

In this section, tools we have developed for the corpus collection is presented. The tools divided in two groups, one is developed by ourselves and another is already developed by others. We have developed 6 tools in order to make it easy to do some handwork. Here, "TextCopier" developed for copying texts from an online web browser (see Figure 2). The "Moozuur", a Mongolian dictionary-based spell-checker, is developed for spelling of the collected texts, especially for which converted from images to texts. Because there are some errors occurred on words and shape of text while converting from image to text file (see Figure 3).

In order to count words of a formatted file (RTF or DOC) and a plain file (TXT), we developed "RCounter" and "TCounter" tools (see Figure 4 and 5). Also, a converter for doc files into txt files is developed, named as "TextConverter" (see Figure 6). There were some problems to the file and character encodings. Thus, we developed a tool, named "Text file Converter", for changing the files encoded with Unicode to UTF8, ASCII characters into Unicode ones (see Figure 7).

In second group of tools, what we used are "FineReader" [15], "Paint", "Word", Notepad, and so on.

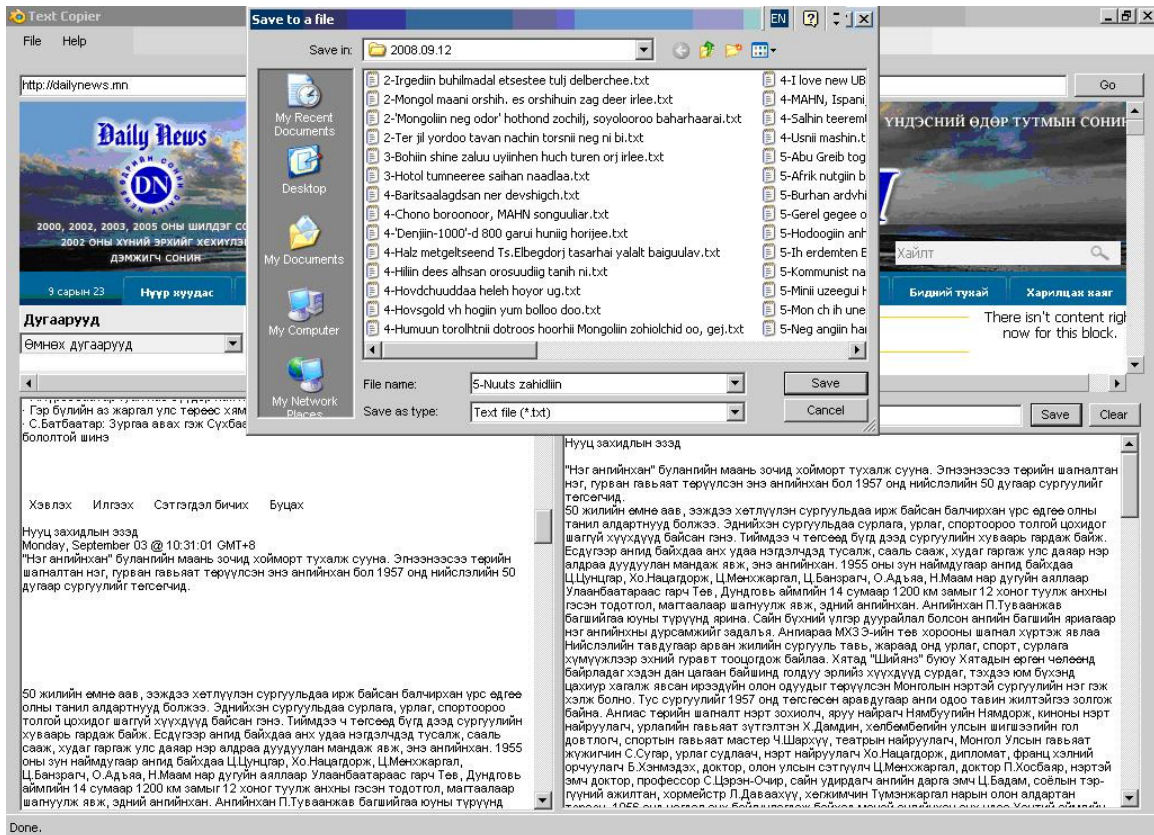

Figure 2. Screenshot of Text Copier

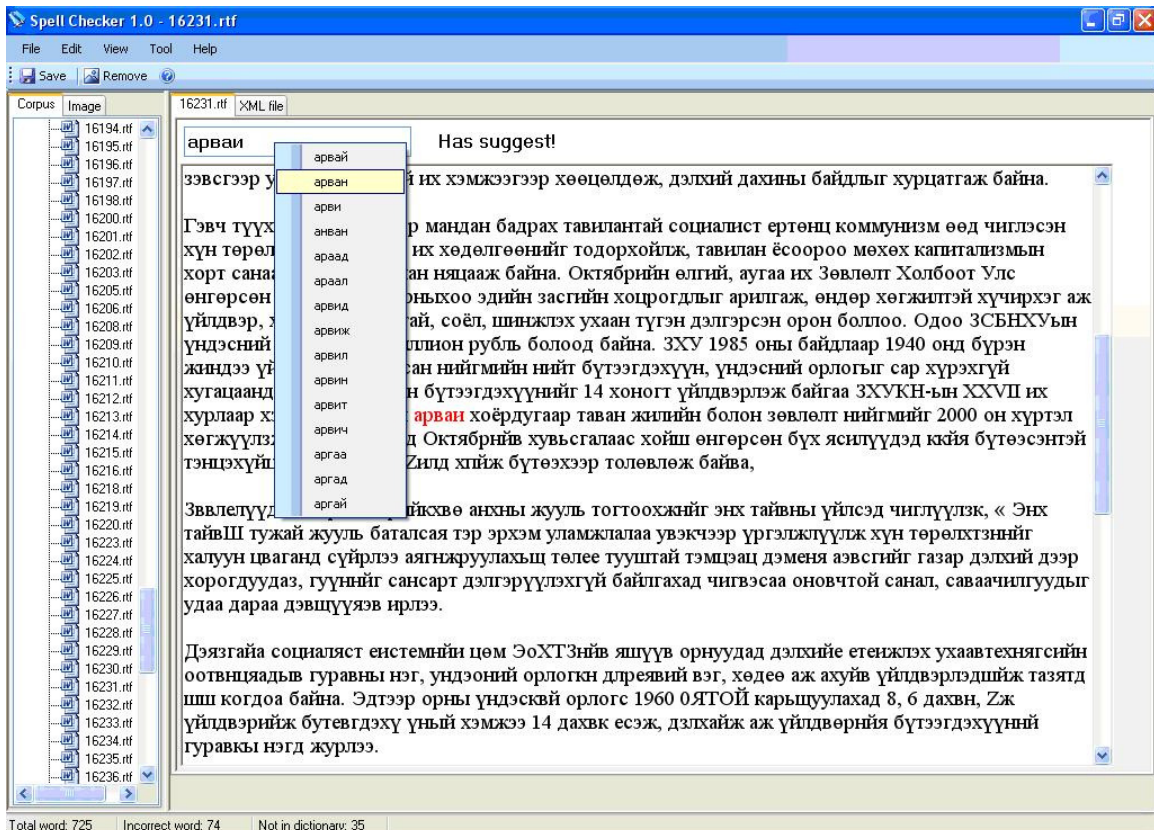

Figure 3. Screenshot of Mongolian Spell-Checker (Moozuur)

File name	Count
17320.rtf	731
17321.rtf	753
17322.rtf	711
17323.rtf	684
17325.rtf	719
17327.rtf	717
17339.rtf	665
17341.rtf	606
17346.rtf	673
17347.rtf	724
17349.rtf	701
17351.rtf	611
17353.rtf	770
17355.rtf	748
17357.rtf	754
17377.rtf	709
17381.rtf	708
17403.rtf	754
17427.rtf	721
17443.rtf	691
17445.rtf	683
17447.rtf	733
17448.rtf	900
17449.rtf	685
17451.rtf	832
17455.rtf	865
17457.rtf	731
17460.rtf	757
17461.rtf	739

Figure 4. Screenshot of Word Counter for Formatted Files

File name	Words
Yoslolin buudlag...	1504
Z'uudnii bichees.txt	547
Zairuulga.txt	1199
Zandan eejiig mini...	1082
Zanga.txt	939
Zerleg sum.txt	517
Zolbin.txt	819
Zowlon.txt	3099
Zullin horin tawa...	2725
Zuraach bujigchi...	2617
Zuudnii tsagaan ...	7139
Total	505244

Figure 5. Screenshot of Word Counter for Plain Formatted Files

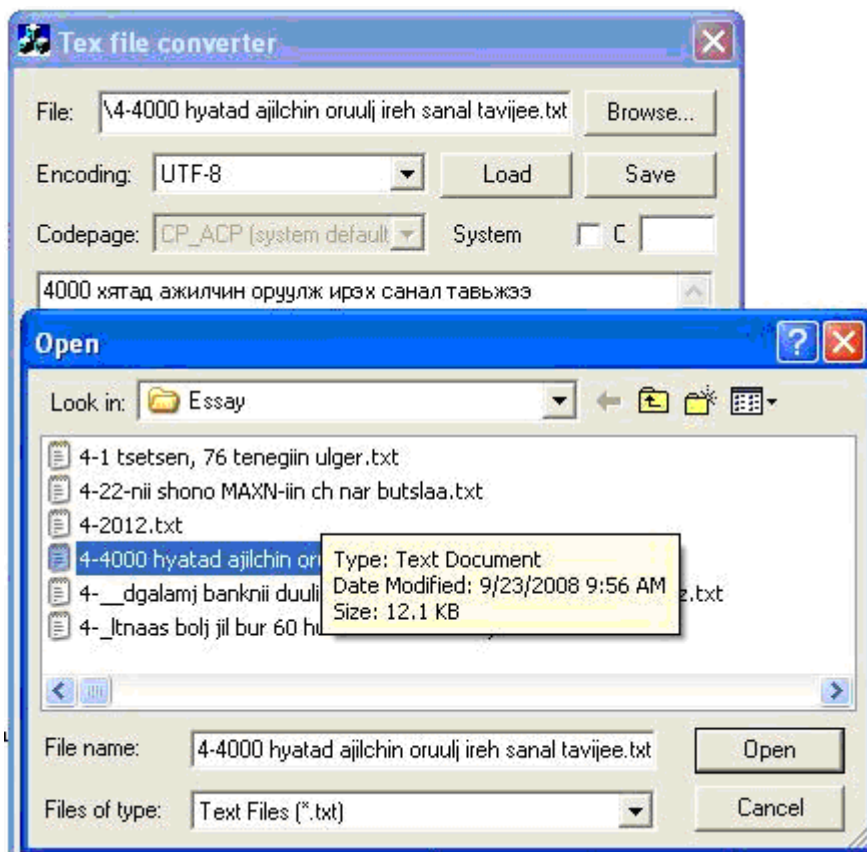

Figure 6. Screenshot of Text Files Converter with Encodings

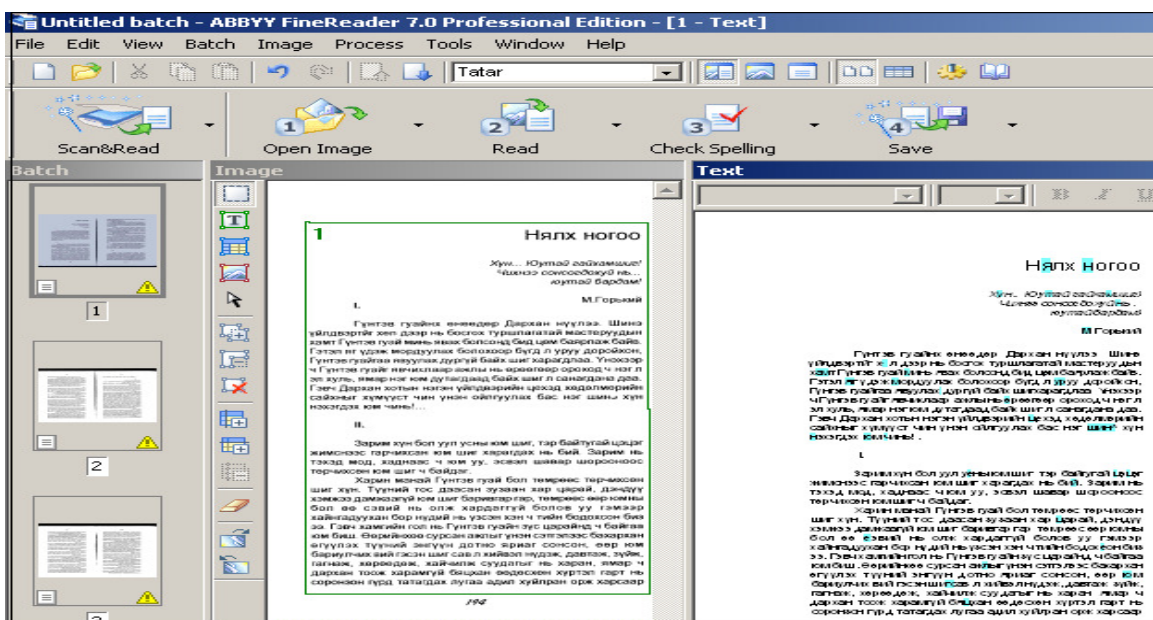

Figure 7. Screenshot of FineReader

We mainly used method 1 to convert the source files into txt files because method 2 is requires a lot of time and procedures to do our work. In our further research work, we need more tools and more revises on the tools developed so far.

Adjusting sample texts

Many problems occurred during the processes of copying source texts from internet and taking images from the hardcopies (books, newspapers etc). These include text loose its form, structures, and furthers it results in misspelling of the words. That's why we did some works to correct source texts, to unify into templates, and to correct misspelled words. Further, we tried to extract pure, error-free texts ready to attach POS tags. For example, misplaced line markers, mis recognized (OCR'd) characters, case differences, missed punctuation marks and letters, concatenated words, divided words (insertion of delimiter in the middle of the string, word) are corrected by comparing them to the original text source.

This requires a lot of effort and manual work. That's why a tool "Moozuur", which corrects misspelled words, is developed. This tool is designed to be expandable in the future. Refer to the report (Report on Mongolian Spell-Checker) for more detailed information.

Templating Text Types

This part aims at formalizing texts into templates, extracting common features for templates, and furthermore automatically defining the template of the text. This work follows the extraction of the error-free 'pure texts'.

Here we will explain how we formalized text templates. The template of a text is a sample whose each functional unit is represented by an appropriate keyword. By this way, we formalized texts with well-formed, error-free vocabulary.

In Law category 144 texts are divided into 14 templates. There 94 texts (files), about 60% of the Law texts, are belong to Template 1, which is composed of 8 units of **Law type name**, **Law name**, **Date&Location**, **Chapter**, **Item**, **Clause**, **Initiative** and **Description**. Refer to Appendix A for templates of the Law texts.

In Literature category 290 texts are divided into 27 templates. Here, 278 stories, 8 novelettes and 4 novels. Among those, 145 texts, half of the texts, belong to Template 1. Refer to Appendix A for templates of the Literature texts.

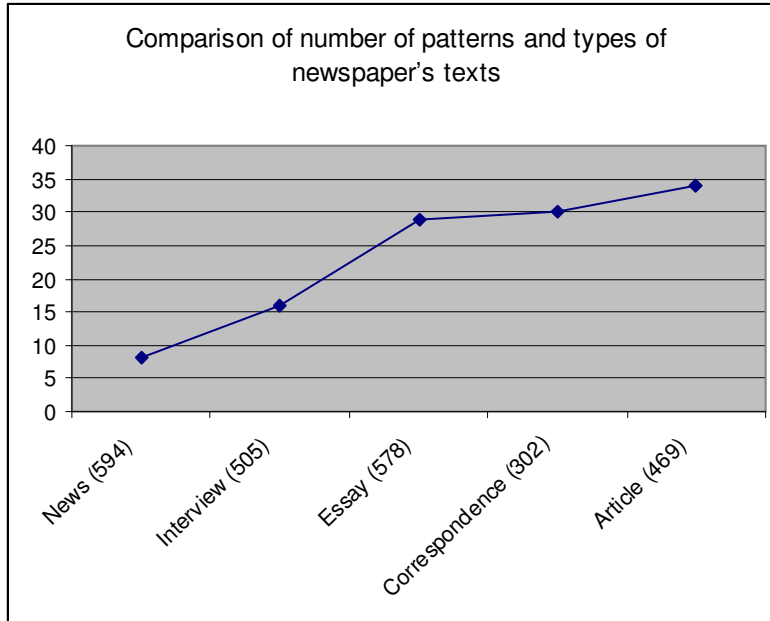
Templates in Literature texts have 3 common units such as *Author*, **Name**, **Main part**. We defined a template with these 3 units as Template 1. There is a template, Template 17 composed of units **Author**, **Name**, **Description**, **Main part**, **Ending**, **Date of creation**, by which only one text is formalized. Following 2 shows the sample template using Law texts.

Table 2. Patterns in Law texts

Pattern 1	Pattern 2	Pattern 3	Pattern 4
<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. chapter 5. item 6. clause 7. initiator 8. comment 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. chapter 5. item 6. clause 7. initiator 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. comment 4. date&spot where the law written 5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator 9. comment 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. item 5. clause 6. initiator 7. comment
Pattern 5	Pattern 6	Pattern 7	Pattern 8
<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. fragment 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. comment 4. date&spot where 	<ol style="list-style-type: none"> 1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written

4. item 5. clause 6. initiator	5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator 9. comment	the law written 5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator	4. chapter 5. comment 6. item 7. clause 8. initiator
Pattern 9	Pattern 10	Pattern 11	Pattern 12
1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. information about publish 5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator	1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. fragment 5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator	1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. information about publish 5. chapter 6. item 7. clause 8. initiator 9. comment	1. name of the text type 2. name of the law 3. comment 4. date&spot where the law written 5. item 6. clause 7. initiator 8. comment
Pattern 13	Pattern 14		
1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. class 5. fragment 6. chapter 7. fragment 8. item 9. clause 10. initiator 11. comment	1. name of the text type 2. name of the law 3. date&spot where the law written 4. purpose 5. chapter 6. sub-classification of chapter 7. item 8. clause 9. appeal, initiator comment		

In case of Publish type texts, each subtype is divided into different templates. For example, 594 news texts have 8 templates, 505 interviews have 16 templates, 302 correspondents have 30 templates, 578 essays have 29 templates, and 469 articles have 34 templates. Totally 2,451 texts are divided into 117 different templates. Refer to Figure 8 and Appendix **Error! Reference source not found.** A for more detail.

Figure 8. Comparison of number of templates for each type of newspaper's texts

Total 2,885 files in Phase II are divided into 158 different templates.

As a result of formalizing the templates, 144 Law texts are divided into 14 templates, 290 Literature texts into 27, Publish type texts into 8 news templates, 16 interview templates, 30 correspondent templates, 29 essay templates, and 34 story templates respectively. Total 2,451 publish type texts are divided into 117 templates.

Approximately one tenth of the Law and Literature texts have different templates, and for Publish type texts this ratio is about one twentieth. This indicates that Publish type texts have more stable templates than Law and Literature texts. Refer to Figure 9Error! Reference source not found., Table 3 for more detail.

Table 3. Comparison of number of templates in different sources

No	Type of resource	texts	Pattern
1	Law	144	10
2	Literature	290	27
3	Newspaper	2 451	117
Total		2885	154

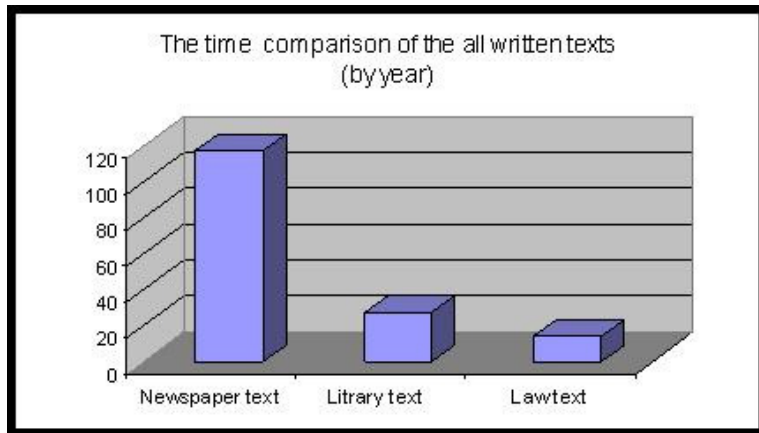

Figure 9. Comparison of quantity of templates in each kind of source

Defining the text structure

This section explains the text structures. Text structure is the units and parts that compose the text and their orders. After templating the collected texts we have extracted the table of all the units that can occur in the text. This table contains the units in that text, their features and a sample from text. For example, Table 4 shows the news text structure.

Table 4. Structure of the news text

№	Main units	Characteristics and additional comments	Fragments of text
1	Name of the news	<ul style="list-style-type: none"> Name of the news initial letter is a capital and other letters are a small. Name of the news located leaving a space above from the introduction and main text and among the row on the left. 	<p>“Айвенхоу Майнз”-ын удирдлагад монгол ажилчид шаардлага тавьжээ</p> <p>Өмнөговь аймгийн Оюу толгой хэмээх газрыг тэр чигээр нь эзэмшиж эрэл хайгуул хийж буй “Айвенхоу Майнз” компани төрийн түшээдээс эхлээд сэтгүүлчдэд ажлаа танилцуулахаар заллага болж байсан нь саяхан.</p>
2	Introduction	<ul style="list-style-type: none"> Introduction located leaving a space below name of the news and not leaving space above from introduction and main text. Introduction is a reason that news was written. 	<p>Ж.Ширак, Ж.Коизуми нар 800 жилийн ойд оролцоно гэж мэдэгджээ</p> <p>...үйл ажиллагааны талаар танилцуулга мэдээлэл хийсэн юм. Уг мэдээллийг товчлон нийтэлж байна. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2001 оны тавдугаар сарын 11-ний өдөр Эзэн Чингис</p>
3	Fragment	<ul style="list-style-type: none"> Fragment located leaving a space below the name of the news and not leaving space above from introduction. Numbering is probably including in fragment. 	<p>хүмүүсээс бүрдсэн 19 хүний бүрэлдэхүүнтэй долоон ажлын хэсэгтэйгээр ажиллаж байна. Нэг. БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫН АЖЛЫН ХҮРЭЭНД Их Монгол Улс байгуулагдсаны 800 жилийн</p>
4	Main text	<ul style="list-style-type: none"> Material of main text is a sentences, paragraphs and texts. Main text located leaving a space below the name of the news not leaving space below the introduction and fragment. Main text is a fundamental and base content of a news. 	<p>“Айвенхоу Майнз”-ын удирдлагад монгол ажилчид шаардлага тавьжээ</p> <p>Өмнөговь аймгийн Оюу толгой хэмээх газрыг тэр чигээр нь эзэмшиж эрэл хайгуул хийж буй “Айвенхоу Майнз” компани төрийн түшээдээс эхлээд сэтгүүлчдэд ажлаа танилцуулахаар заллага болж байсан нь саяхан..</p>
5	Author	<ul style="list-style-type: none"> Name of the author located not leaving space below the main text. Name of the author is a person and organization that prepared a 	<p>Энэ хувьсгалд ИТ Энэтхэгийн боловсролын системийн брэнд болохынхоо хувьд хлээх үүрэг их боллотой. О.Жаргалсайхан</p>

		news.	
6	Comment	<ul style="list-style-type: none"> • Comment located not leaving space below the author. • Comment is a spot where the news written and time when the news written. 	<p>Н.САРАН (ӨДРИЙН СОНИН 2005-10-21 253)</p>
7	Resource	<ul style="list-style-type: none"> • Resource located not leaving space belong the news and above from author. • Resource is a name of the origin. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. “ВВС” 2. ...байгаа нь лавтай. “Известия” Т.Ариунтунгалаг

As seen from the result, there are total 35 units that are used in the collected text which are Name of the text type, Author, Interviewer Name, Text name, Text Sub Name, Description, Date&Location, Publishing Information, Purpose, Introduction, Main text of Introduction, Place where Introduction is written, Date when Introduction is written, Introduction Info, Comment, Class, Group, Group Name, Group Name Description, Sub Category of Group, Fragment, Fragment Description, Item, Main Text (clause), Comment, Appeal, Ending, Date when Ending is written, Place where Ending is written, Ending, Text Writer, Comment, Place where text is written, Date when text is written and the Resource.

Each text is structured differently depending on their type characteristics. Thus, Law texts are composed of 16 units such as Name of the text type, Law name, Law Comment, Date&Location Information, Publishing Information, Purpose, Class, Fragment, Group, Group Name Description, Group Sub Category, Item, Clause (main part), Appeal, Initiative, and Additional Description. The Clause unit in the Law text is supposed to be the Main Part of the other text structure. See Appendix B for more detail.

The Literature texts have following 21 units in their structure: Author, Literature Name, Comment, Introduction, Main part of Introduction, Place where Introduction is written, Date when Introduction is written, Introduction Information, Comment, Group, Group Name, Fragment, Fragment Comment, Main Text, Comment, Ending Information, Date when Ending Information is written, Place where Ending Information is written, Ending, Place where the Literature is written and Date. For this type of text, every author writes with his/her own style, and structure, so structures are very varying. Thus Literature texts have many units in structures. See Appendix B for more detail.

For Publish texts, each of 5 types (News, Interview, Correspondent, Essay and Story) are structured differently. The reason is that each sub type has many differences in structures. Here, News texts have following 7 units as News Title, Introduction, Fragment, Main text, journalist, Comment and the Source. Refer to Appendix B for more detail.

Interviews have 5 units such as Interviewee’s name, Interview Name, Introduction, Main text and Journalist. This type is very different from other subtypes of Publish types. Because there is a common structure that each text starts with a Title, but Interview starts with Interviewee’s name. To remove this difference, we omitted Interviewee’s name when it is mentioned in the Introduction. Refer to Appendix B for more detail.

Correspondences can have 8 units such as Correspondence name, comment, Fragment, Main text, Comment, Date when correspondence is written, Place where correspondence is written and Journalist. Refer to Appendix B for more detail.

Essays have 7 units such as Essay name, Introduction, Fragment, Main text, Comment, Place where Essay is written, and Essay writer. Refer to Appendix B for more detail.

Stories have 7 units such as Story Name, Sub Name, Comment, Introduction, Main text, Narrator and Place name. Refer to Appendix B for more detail.

As a combination of the Publish type texts there are 11 units such as Interviewee's name, Text name, Text sub name, Comment, Introduction, Fragment, Main text, Comment, Text writer, Place where text is written and the Source.

Summary

As a result of text structure definition, we divided 144 Law texts into 16, 290 Literature texts into 21, 2,454 Publish type texts into 5-8 (News 7, Interview 5, Correspondence 8, Essay 7, and Story 7) units each.

In the collected texts, 4 units Text Name, Comment (about text name), Main text (Clause) and Fragment are all common in Law, Literature, Publish type texts.

But 5 units such as Introduction, Group Name, Comment (about main text), Text writer, and Place where text is written appear in only two types.

There are 23 units occur in one of three text types, which are Text type Name, Writer, Interviewee's name, Text sub name, Date Location Information, Publishing Information, Purpose, Introduction text, Comment, Class, Group, Comment on Group Name, Item, Appeal, Ending information, Date when Ending Information is written, Place where Ending Information is written, Ending, Date when text is written and the Source.

Refer to Table 5 and Figure 10, Figure 11 for more detailed information about all structures.

Table 5. Structure of the all texts

№	Name of unit constituent	Official text	Literary text	Newspaper text	Iteration of unit constituent
1.	Text of the kind				1
2.	Writer				1
3.	Name of a interlocuter				1
4.	NAME OF TEXT				3
5.	Sub-name of text				1
6.	COMMENT				3
7.	Date and spot where the text written				1
8.	Information about publish				1
9.	Propose				1
10.	Introduction				1
11.	Text of introduction				1
12.	Spot where the text written				1
13.	Time when the text written				1
14.	Introduction information				1
15.	Comment				1
16.	Class				1
17.	Group				1
18.	Name of group				2
19.	Comment of group name				1
20.	Sub-classification of group				1
21.	Fragment				3
22.	Comment of fragment				1
23.	Item				1
24.	MAIN TEXT (CLAUSE)				3
25.	Comment				2
26.	Appeal				1
27.	Ending information				1
28.	Time when the ending information written				1
29.	Spot where the ending information written				1
30.	Ending				1
31.	Text writer (initiator, journalist i,e.,)				2
32.	Comment				1
33.	Spot where the text written				2
34.	Time when the text written				1
35.	Resource				1

Iteration of types of genres	16	21	11	=
------------------------------	----	----	----	---

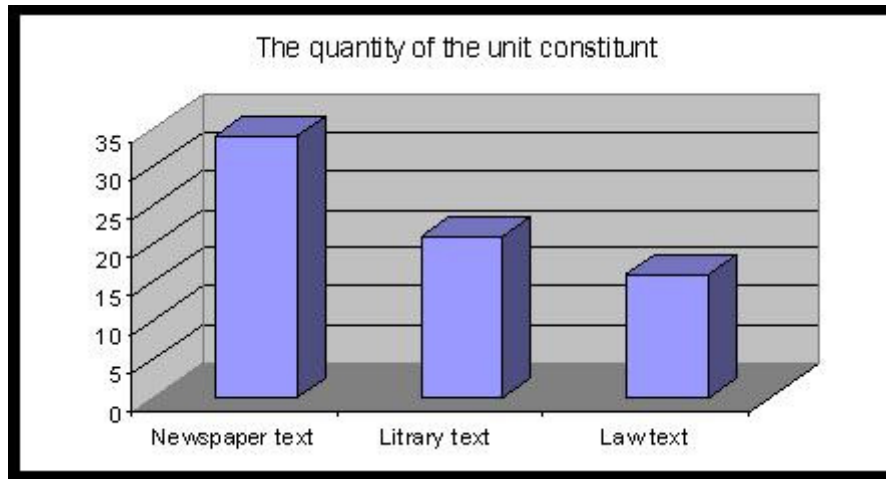

Figure 10. Comparison of units included in text structures

Results of the text collection

Total 5 million word corpus, which has about 4 thousand texts, is created. This includes 144 texts from Law, 278 stories, 8 novelettes, 4 novels from Literature, 597 news, 505 interviews, 302 correspondences, 578 essays, 469 stories and 1,258 head stories from Publish type texts.

We collected 1,258 texts in Stage I, 2,885 texts in Stage II, total 4,143 texts. See Table 6, Figure 11, Figure 12, Figure 13 and Figure 14 for more information about the ratio of each category to total collected texts.

Table 6. Quantity of all collected texts in each stage

No	Stylistic classification	Word quantity of I phase	Word quantity of II phase	All words
1	Literary style	0	1 000 170	1 000 170
2	Official style	0	610 912	610 912
3	Newspaper style	1 000 000	2 164 676	3 164 676
4	Academic style	0	0	0
Quantity of all words in the I phase		1 000 000	-	-
Quantity of all words in the II phase		-	3 775 758	-
Quantity of all words in the I, II phases		4 775 758		-

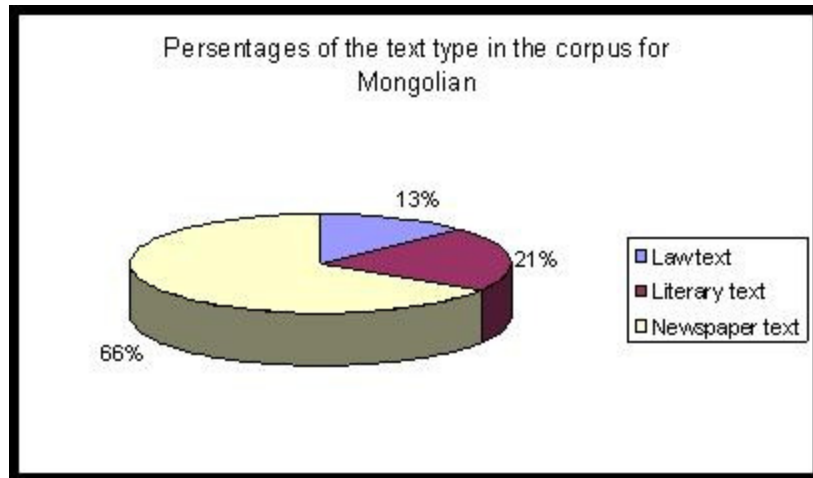

Figure 11. Percentages of the text type in the corpus for Mongolian

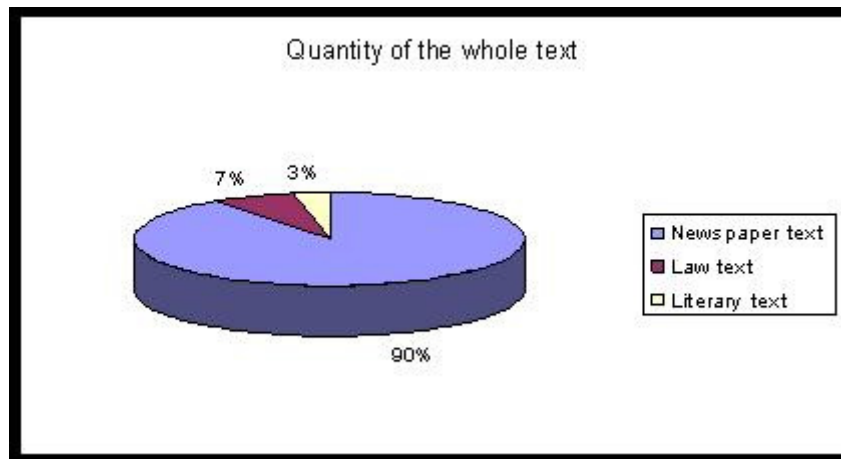

Figure 12. Quantity of the whole texts

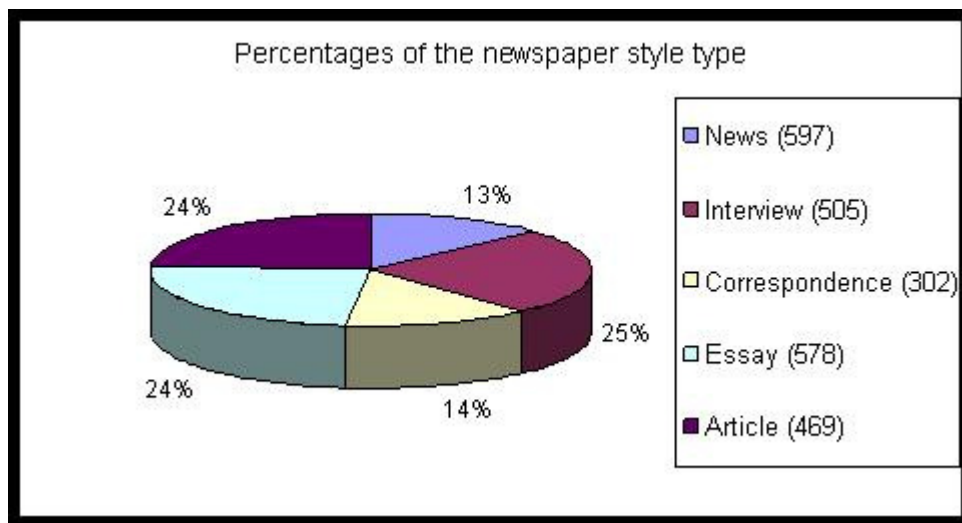
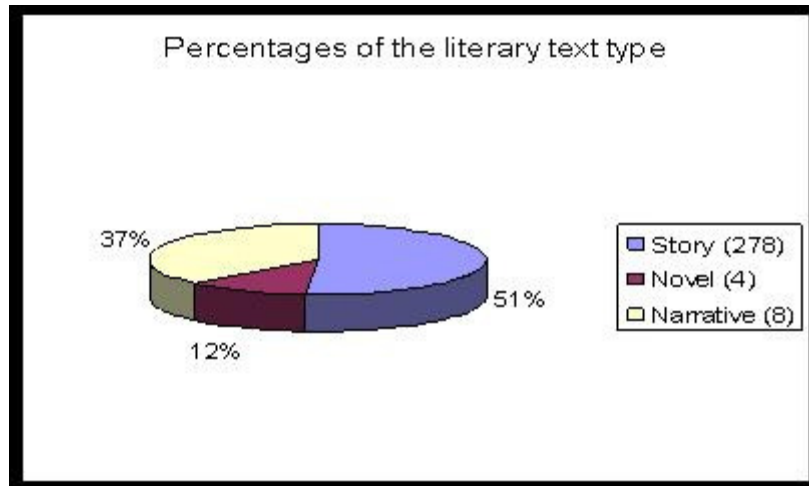

Figure 13. Percentages of the newspaper text type

Figure 14. Percentages of the literary text type

We spent about 15 months to collect the corpus. We divided text collection time into 2 stages, Stage I, and Stage II. In Stage I, “Unen” newspaper’s texts of 1984-1989 period are scanned and converted to text using “FineReader 7.0” software. These texts are saved in .txt format file. In this stage, about 1,000,000 words are collected which makes 1/5 of the corpus.

In Stage II, 2 methods are used to save into .txt file. The first method directly copies texts from internet into .txt files, and second method saves texts in digital books into images then converting into .txt file using “FineReader 7.0” software. In this stage approximately 4 million words are collected which makes 4/5 of the corpus.

According to sources from which texts are collected, there are 144 texts from www.legalinfo.mn [8], 221 texts from www.elibrary.mn [9] digital library, 20 texts from www.mcl.edu.mn [10] digital library, 9 texts from Mongolian literature site www.biiirbeh.mn [11], 3 texts from portal site www.on-toli.com [12], 2,369 texts from digital version of daily newspapers www.dailynews.mn [13], 95 texts from www.zuuniimedee.mn [14], total 2,861 texts.

Also there are 23 texts from the collection of literatures “Incredible White Wind” of L.Dashnyam [3], 1 text from book “Red Dream” of D.Purevdorj [4], 1,258 texts from 1984-1989 period “Unen” newspapers [5] which makes total 1,272 texts in printed form.

There are 10 texts from digital books, which include 4 texts from digital book named “Life and Works of Tsendiin Damdinsuren” [6], 6 texts from digital book “Tops of Mongolian Literatures”[7].

In the frame of supporting manual work of collecting texts, 6 tools are developed. These include ‘TextCopier.exe’ which helps copying texts from internet address, a spell checker ‘Moozuur’ which helps correcting misrecognized words, broken words during conversion from images, ‘RCounter.exe’ which counts the words in .doc files, ‘TextConverter.exe’ which converts .doc files into .txt files and ‘Text file converter’ which converts various code files into ‘utf8’ format.

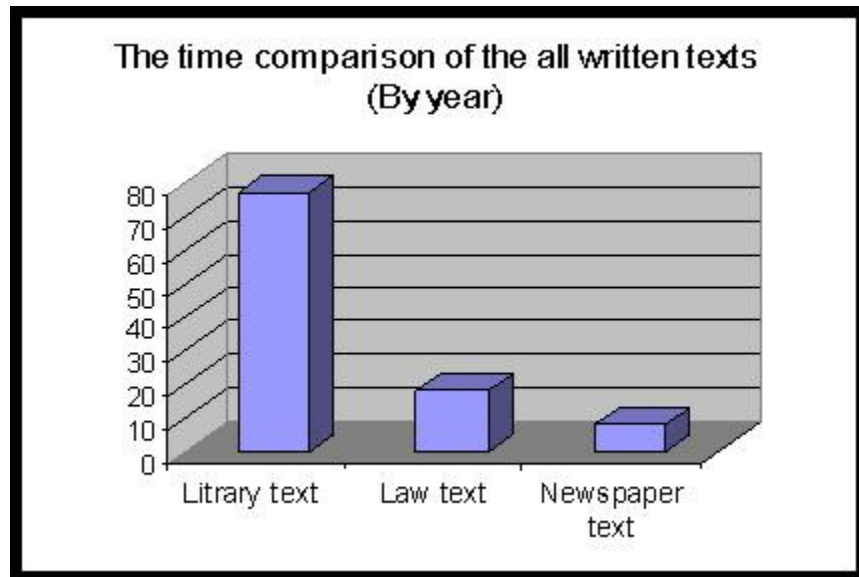
As a result of work on text templates, we divided Law 144 texts into 14, Literature 290 texts into 27, News 594 texts into 8, Interview 505 texts into 16, Correspondence 302 texts into 30, Essay 578 texts into 29, Story 469 texts into 34, totally 2,451 Publish type texts into 117 different templates respectively.

As a result of text structure definition, we found 16 units in 144 Law texts, 21 units in 290 Literature texts, 5-8 units in 2,454 Publish type texts (7 in News, 5 in Interview, 8 in Correspondence, 7 in Essay, 7 in Story) respectively.

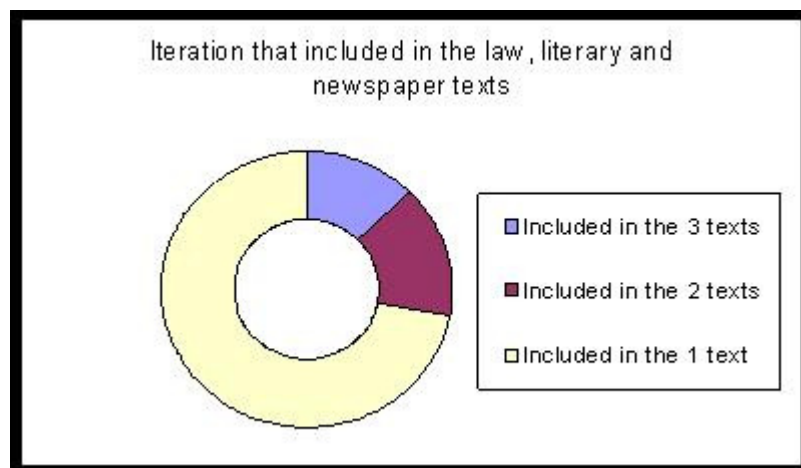
According to creation time of texts, Law texts were written between 1988-2006, Literature texts were written between 1930-2007, Publish type texts were written between 1984-2008, Total written time of the all texts range from 1930 till 2008 (78 years). See Table 7, Figure 15 for more detail.

Table 7. The written time of all texts

№	Stylistic classification	I үеийн эхийн бичигдсэн хугацаа	II үеийн эхийн бичигдсэн хугацаа
1	Literary text	-	1930-2007
2	Law text	-	1988-2006
3	Newspaper text	1984-1989	2005-2008
The written time of all texts		1930-2008	

Figure 15. The time comparison of the all written texts

Figure 16. Common units included in the law, literary and newspaper texts

Difficulties

It is worth to mention that there were plenty of difficulties and problems and was not easy to collect of 5 million word corpus. For example, it was difficult to find texts from the sources. Firstly, availability of text in files is not good, especially Literature texts in file were very rare. Secondly,

even we found some texts in files the quality of texts was not eligible for the requirement that we need. We found some poems, poets texts like “Mongolian best poems” etc. and thirteenth to sixteenth century texts like “Mongolian Secret History”, “Geser” and “Jangar”. We didn’t include these kinds of texts into our corpus. The reason is we planned not to include these kinds of poems, poets, acts and ancient literatures.

Also we spent a lot of time and effort in taking images of the texts from printed materials, and correcting misrecognized words. Additionally, it took long time working with Publish type texts, since they have more templates, and varying structures than others.

3. Conclusion

Text collection work is divided into sub parts such as Text selection, Finding sources, converting texts from source into 'txt' form, Text cleaning, Text templating and Text structure definition. Each part includes related information, statistics (21 tables, 16 figures) and conclusions.

Total 5 million word corpus, which has about 4 thousand texts, is created. This includes 144 texts from Law, 278 stories, 8 novelettes, 4 novels from Literature, 597 news, 505 interviews, 302 correspondences, 578 essays, 469 stories and 1,258 head stories from Publish type texts.

In the frame of supporting manual work of collecting texts, 6 tools are developed.

According to creation time of texts, Law texts were written between 1988-2006, Literature texts were written between 1930-2007, Publish type texts were written between 1984-2008, Total written time of the all texts range from 1930 till 2008 (78 years).

There are 2,861 texts from internet and 1,272 texts from printed sources, 10 texts from digital books.

We divided text collection time into 2 stages, Stage I, and Stage II. . In Stage I, "Unen" newspaper's texts of 1984-1989 period, about 1,000,000 words are collected which makes 1/5 of the corpus. In Stage II, approximately 4 million words are collected which makes 4/5 of the corpus.

As a result of work on text templates, we divided Law 144 texts into 14, Literature 290 texts into 27, News 594 texts into 8, Interview 505 texts into 16, Correspondence 302 texts into 30, Essay 578 texts into 29, Story 469 texts into 34, totally 2,451 Publish type texts into 117 different templates respectively.

As a result of text structure definition, we found 16 units in 144 Law texts, 21 units in 290 Literature texts, 5-8 units in 2,454 Publish type texts (7 in News, 5 in Interview, 8 in Correspondence, 7 in Essay, 7 in Story) respectively.

Appendix A: Templates of Texts

Table 8. Templates of Law Texts

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Бүлэг 5. Зүйл 6. Заалт 7. Санаачлагч 8. Тайлбар	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Бүлэг 5. Зүйл 6. Заалт 7. Санаачлагч	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Тайлбар 4. Огноо& газар 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч 9. Тайлбар	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Зүйл 5. Заалт 6. Санаачлагч 7. Тайлбар
Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Зүйл 5. Заалт 6. Санаачлагч	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Хэсэг 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч 9. Тайлбар	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Тайлбар 4. Огноо& газар 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Бүлэг 5. Тайлбар 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч
Загвар 9	Загвар 10	Загвар 11	Загвар 12
1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Хэвлэгдсэн тухай мэдээлэл 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Хэсэг 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Хэвлэгдсэн тухай мэдээлэл 5. Бүлэг 6. Зүйл 7. Заалт 8. Санаачлагч 9. Тайлбар	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Тайлбар 4. Огноо& газар 5. Зүйл 6. Заалт 7. Санаачлагч 8. Тайлбар
Загвар 13	Загвар 14		
1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Анги 5. Хэсэг 6. Бүлэг 7. Зүйл 8. Заалт 9. Санаачлагч 10. Тайлбар	1. Эхийн төрлийн нэр 2. Хуулийн нэр 3. Огноо& газар 4. Зорилго 5. Бүлэг 6. Бүлгийн дэдангилал 7. Зүйл 8. Заалт 9. Уриалга 10. Санаачлагч 11. Тайлбар		

Table 9. Templates of Literature Texts

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. үндсэн эх	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. хэсэг 4. үндсэн эх
Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8

1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. тайлбар 5. үндсэн эх	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. зохиосон газар 5. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. зохиосон хугацаа 5. зохиосон газар	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. зохиосон хугацаа
Загвар 9	Загвар 10	Загвар 11	Загвар 12
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. тайлбар	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. үндсэн эх 5. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. тайлбар 5. үндсэн эх 6. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. оршил мэдээлэл 5. тайлбар 6. үндсэн эх 7. зохиосон хугацаа
Загвар 13	Загвар 14	Загвар 15	Загвар 16
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. төгсгөл 6. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. оршил 5. оршлын эх 6. оршил бичсэн газар 7. оршил бичсэн хугацаа 6. оршил мэдээлэл 7. үндсэн эх 8. зохиосон хугацаа 9. төгсгөл мэдээлэл 10. төгсгөл мэдээллийг бичсэн хугацаа 11. төгсгөл мэдээллийг бичсэн газар	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. бүлэг 4. хэсэг 5. үндсэн эх 6. төгсгөл мэдээлэл 7. төгсгөл 8. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. бүлэг 4. бүлгийн нэр 5. хэсэг 6. үндсэн эх 7. зохиосон хугацаа
Загвар 17	Загвар 18	Загвар 19	Загвар 20
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. үндсэн эх 5. төгсгөл 6. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. тайлбар 4. үндсэн эх	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. хэсэг 4. үндсэн хэсэг	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. үндсэн эх
Загвар 21	Загвар 22	Загвар 23	Загвар 24
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. төгсгөл мэдээлэл 5. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. зохиосон газар 6. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. тайлбар 7. үндсэн эх 8. зохиосон хугацаа 9. зохиосон газар	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. хэсэг 5. үндсэн эх 6. хугацаа
Загвар 25	Загвар 26	Загвар 27	
1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. оршил мэдээлэл 4. тайлбар 5. хэсэг 6. үндсэн эх 7. зохиосон хугацаа	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. бүлэг 4. бүлгийн нэр 5. үндсэн эх 6. хэсэг 7. үндсэн эх	1. зохиолч 2. зохиолын нэр 3. үндсэн эх 4. зохиосон газар	

Table 10. Templates of Press Texts: News

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. мэдээний нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч	1. мэдээний нэр 2. үндсэн эх	1. мэдээний нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. тайлбар	1. мэдээний нэр 2. үндсэн эх 3. дам авсан эх сурвалж

Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. мэдээний нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх	1. мэдээний нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх	1. мэдээний нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх	1. мэдээний нэр 2. үндсэн эх 3. дам авсан эх сурвалж 4. сэтгүүлч

Table 11. Templates of Press Texts: Interviews

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх	1. ярилцагч 2. ярилцлагын нэр 3. оршил 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч	1. ярилцлагын 2. оршил 3. үндсэн эх 4. төгсгөл 5. сэтгүүлч
Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. газар 5. хугацаа	1. ярилцагч 2. ярилцлагын нэр 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. төгсгөл	1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. тайлбар
Загвар 9	Загвар 10	Загвар 11	Загвар 12
1. ярилцагч 2. ярилцлагын нэр 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. дам авсан сурвалжийн нэр 5. сэтгүүлч	1. ярилцлагын нэр 2. үндсэн эх	1. ярилцлагын нэр 2. дэд нэр 3. оршил 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч
Загвар 13	Загвар 14	Загвар 15	Загвар 16
1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. төгсгөл 5. сэтгүүлч 6. тайлбар	1. ярилцлагын нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч	1. ярилцагч 2. ярилцлагын нэр 3. оршил 4. үндсэн эх	1. ярилцлагын нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн хэсэг 5. сэтгүүлч

Table 12. Templates of Press Texts: Correspondences

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. хугацаа 5. газар 6. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар
Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. хугацаа	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. тайлбар	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. газрын нэр	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. хугацаа

5. сэтгүүлч	5. сэтгүүлч	5. сэтгүүлч	
Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. хугацаа	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 5. хугацаа 6. сэтгүүлч 7. газар 8. хугацаа	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх	1. сурвалжлагын нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч
Загвар 13	Загвар 14	Загвар 15	Загвар 16
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. хугацаа	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. тайлбар 5. газар 6. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. тайлбар 5. газар 6. огноо 7. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. сэтгүүлч
Загвар 17	Загвар 18	Загвар 19	Загвар 20
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. тайлбар 6. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч
Загвар 21	Загвар 22	Загвар 23	Загвар 24
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа 4. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. газар 6. тайлбар	1. сурвалжлагын нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн хэсэг 5. сэтгүүлч
Загвар 25	Загвар 26	Загвар 27	Загвар 28
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа 4. сэтгүүлч	1. сурвалжлагын нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх	1. сурвалжлагын нэр 2. тайлбар 3. хэсэг 4. газар 5. тайлбар	1. сурвалжлагын нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн хэсэг 5. сэтгүүлч
Загвар 29	Загвар 30		
1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. бичигч 4. хугацаа 5. газар	1. сурвалжлагын нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. сэтгүүлч		

Table 13. Templates of Press Texts: Essays

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. Оршил 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх

Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. газар 5. тайлбар	1. нийтлэлийн нэр 2. оршил 3. үндсэн эх	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх
Загвар 9	Загвар 10	Загвар 11	Загвар 12
1. нийтлэлийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч 6. газар	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. зохиогч 4. газар	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. сэтгүүлч
Загвар 13	Загвар 14	Загвар 15	Загвар 16
1. нийтлэлийн нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч 5. хугацаа	1. нийтлэлийн нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх	1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх
Загвар 17	Загвар 18	Загвар 19	Загвар 20
1. нийтлэлийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. хугацаа	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа 4. газар 5. сэтгүүлч
Загвар 21	Загвар 22	Загвар 23	Загвар 24
1. нийтлэлийн нэр 2. дэд гарчиг 3. үндсэн эх	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа	1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх 4. хугацаа	1. нийтлэлийн нэр 2. эхийг авсан эх сурвалж 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч
Загвар 25	Загвар 26	Загвар 27	Загвар 28
1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. хэсэг 4. сэтгүүлч	1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. хэсэг 4. үндсэн эх	1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх 4. авсан эх сурвалж	1. нийтлэлийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. эх сурвалж
Загвар 29			
1. нийтлэлийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх			

Table 14. Templates of Press Texts: Articles

Загвар 1	Загвар 2	Загвар 3	Загвар 4
----------	----------	----------	----------

1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. газар	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа
Загвар 5	Загвар 6	Загвар 7	Загвар 8
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. номзүй	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх 5. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. хугацаа
Загвар 9	Загвар 10	Загвар 11	Загвар 12
1. өгүүллийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. хэсэг 4. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. тайлбар 5. сэтгүүлч
Загвар 13	Загвар 14	Загвар 15	Загвар 16
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. хугацаа 5. мэдээллийг авсан эх сурвалж	1. өгүүллийн нэр 2. тайлбар 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх 4. хугацаа 5. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар
Загвар 17	Загвар 18	Загвар 19	Загвар 20
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч/орчуулагч/ 4. хугацаа 5. газар	1. өгүүллийн нэр 2. дэд гарчиг 3. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. үндсэн эх 4. газар 5. сэтгүүлч
Загвар 21	Загвар 22	Загвар 23	Загвар 24
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа 4. газар 5. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. номзүй 4. сэтгүүлч 5. газар	1. өгүүллийн нэр 2. оршил 3. сэтгүүлч 4. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх 4. хугацаа
Загвар 25	Загвар 26	Загвар 27	Загвар 28
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. мэдээллийг авсан эх сурвалж 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. сэтгүүлч 3. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. дэд нэр 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. хугацаа 4. сэтгүүлч
Загвар 29	Загвар 30	Загвар 31	Загвар 32
1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. сэтгүүлч 4. тайлбар	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. газар 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. хэсэг 3. үндсэн эх 4. эх сурвалж 5. тайлбар
Загвар 33	Загвар 34		
1. өгүүллийн нэр 2. дэд нэр 3. үндсэн эх 4. сэтгүүлч	1. өгүүллийн нэр 2. үндсэн эх 3. тайлбар 4. сэтгүүлч		

5. хугацаа			
------------	--	--	--

Appendix B: Structures of Texts

Table 15. Structure of Law Texts

№	Үндсэн бүрэлдүүлбэр нэгж	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Эхийн төрлийн нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхийн тэргүүн эгнээнд, зүүн дээд буланд шахан байрлана. Монгол улсын албан бичгийн найруулгын хуулийн эх болохыг илтгэх нэр. Эхийн төрлийн нэрийг том үсгээр бичнэ. 	МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ
2	Хуулийн нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхийн төрлийн нэрийн дор мөр алгасалгүй, хуулийн эхийн зүүн дээд талд шахан байрлана. Эхийн ерөнхий агуулгыг илтгэх нэр. Хуулийн нэрийг том үсгээр бичнэ. 	АВЛИГЫН ЭСРЭГ ХУУЛЬ
3	Хуулийн тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> Эхийн нэрийн араас, мөрийн дагуу байрлана. Хуулийн өөрчлөгдөж, шинэчлэгдсэн тухай агуулгатай. Гэдрэг хаалтанд байна. Тайлбарын хамгийн эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	АВЛИГЫН ЭСРЭГ ХУУЛЬ /Шинэчилсэн найруулга/
4	Огноо болон газрын тухай мэдээлэл	<ul style="list-style-type: none"> Огноо болон газрын тухай мэдээлэл нь хуулийн нэрийн дор 1 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн дээд талд шахан байрлана. Хуулийн бичигдсэн хугацаа болон газрын тухай мэдээлэл. Эхлээд огноо, нэг зай аваад газрын тухай мэдээлэл гэсэн дараалалтай байна. Огноог араб тоогоор бичнэ. Огноо болон газрын тухай мэдээллийн эцэст цэг тавихгүй. 	1992 оны 01-дүгээр сарын 13-ний өдөр Улаанбаатар хот
5	Хэвлэгдсэн тухай	<ul style="list-style-type: none"> Огноо болон газрын тухай мэдээллийн дор 1 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн дээд талд шахан байрлана. Хэвлэгдсэн хэвлэлийн нэр, он, дугаар гэсэн дараалалтай байна. Гэдрэг хаалтанд байна. Хамгийн эхний үсэг нь томоор, бусад үг нь жижгээр байна. 	/"Төрийн мэдээлэл" 2007 он, 27/
6	Зорилго	<ul style="list-style-type: none"> Газрын тухай мэдээллийн дор 1 мөр алгасан байрлана. Эхийг гарган тунхаглах болсон шалтгааны тухай мэдээлэл. Нэг цогцолбороор илэрнэ. 	Монголын ард түмэн бид: - улсынхаа тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг бататган бэхжүүлж, - хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, үндэснийхээ эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, - төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг нандигнан өвлөж, - хүн төрөлхтний соёл иргэншлийн ололтыг хүндэтгэн үзэж, - эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг эрхэм зорилго болгоно. Үүний учир Монгол Улсын Үндсэн хуулийг даяар олноо зарлан тунхаглаж байна
7	Анги	<ul style="list-style-type: none"> 1/Огноо болон газрын тухай мэдээлэл, 2/заалтын дор 3 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн дээд талд шахан байрлана. Хэсгийг хооронд нь ижил төсөөтэйгөөр нь бүлэглэн нэгтгэсэн хэсэг. Ангийг том үсгээр бичнэ. 	ЕРӨНХИЙ АНГИ
8	Хэсэг	<ul style="list-style-type: none"> Хэсэг нь 1/Огноо болон газрын тухай мэдээллийн 	

		<p>дор 4 мөр алгасан, 1/анги, 2/заалтын дор 3 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн дээд талд шахан байрлана.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ангийг агуулгаар нь хэсэглэн хувааж, бүлгийг ерөнхийлөн багцалсан хэсэг. • 'Тооны нэр (үсгээр бичсэн)+хэсэг' эсвэл 'Тооны нэр (ромбо)+хэсэг' гэсэн бүтэцтэй. • Хэсгийг том үсгээр бичнэ. • Хэсэг нь нэртэй байж болно. • Хэсгийн нэр хэсгийн дор 2 мөр алгасан байрлана. • Хэсгийн нэр нь хэсэгт орсон бүрэлдэхүүнүүдийн ерөнхий утгыг багцлан нэгтгэсэн нэр. • Хэсгийн нэрийг томоор бичнэ. 	<p>НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ</p> <p>НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ</p>
9	Бүлэг	<ul style="list-style-type: none"> • Бүлэг нь 1/огноо болон газрын тухай мэдээлэл, 2/хэсгийн нэрээс 3 мөр, 1/хэвлэгдсэн тухай мэдээлэл, 2/бүлэг, 3/заалт, 4/зорилгын дор 2 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн талд шахан байрлана. • Хэсгийг агуулгаар нь бүлэглэн хуваасан хэсэг. • 'Тооны нэр (үсгээр бичсэн)+бүлэг' гэсэн бүтэцтэй байна. • Бүлэг нь нэртэй байна. • Бүлгийн нэр нь бүлгийн дор 1 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн талд шахан байрлана. • Бүлгийн нэр нь бүлэгт багтах зүйл, заалтуудын агуулгыг илэрхийлэх нэр. • Бүлгийг томоор бичнэ. • Бүлгийн нэрийн эхний үсгийг томоор бичнэ. • Зүйл, заалтгүй бүлэг байж болно. 	<p>НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ</p> <p>Автотээврийн хэрэгслийн техникийн хяналт, стандартчилал</p> <p>ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ</p> <p>Нягтлан бодох бүртгэлийн мэргэжлийн зөвлөл / Дөрөвдүгээр бүлгийг 2006 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон/</p> <p>ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ</p> <p>Аудитын тухай хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага /Энэ бүлэг, зүйлийн дугаарыг 2006 оны 01 дүгээр сарын 12-ны өдрийн хуулиар өөрчилсөн/</p>
10	Бүлгийн нэрийн тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Бүлгийн нэрийн араас, мөр унагалгүй байрлана. • Бүлгийн нэрийн өөрчлөгдөж шинэчлэгдсэн эсэхтэй холбоотой утга агуулга бүхий хэсэг. • Гэдрэг хаалтанд байна. 	<p>/Энэ бүлгийн гарчигт 2007 оны 08 дугаар сарын 02-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон./</p>
11	Бүлгийн дэд ангилал	<ul style="list-style-type: none"> • 1/бүлэг, 2/заалтын дор 1 мөр алгасан байрлана. • Бүлгийг эзнээр нь ялгасан хэсэг. • Бүлгийн дэд ангилал нь нэртэй байна. • Нэр нь бүлгийн араас, мөрийн дагуу байрлана. • Бүлгийн дэд ангиллыг том үсгээр бичнэ. • Бүлгийн дэд ангилал нь 'тооны нэр (үсгээр)+цэг+нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. 	<p>НЭГ. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ</p>
12	Зүйл	<ul style="list-style-type: none"> • 1/бүлэг, 2/огноо болон газрын тухай мэдээллийн дор 2 мөр алгасан, 1/бүлгийн дэд ангилал, 2/заалтын дор 1 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн талд шахан байрлана. • Бүлгийг дотор нь зүйлчлэн хуваасан хэсэг. • Зүйл нь нэртэй байж болно. • Зүйлийн нэр нь зүйлд багтах заалтуудын ерөнхий утгыг илэрхийлэх нэр. • 'Тооны нэр (араб тоогоор)+дугаар (дагавар үг)+зүйл+цэг (.)' гэсэн бүтэцтэй. • Зүйлийн нэрийн эхний үсэг нь томоор, бусад үсэг нь жижгээр байна. • Тайлбартай байж болно. • Зүйлийн тайлбар зүйлийн мөрийн дагуу, үргэлжлэн байрлана. • Тайлбар нь гэдрэг хаалтанд байна. 	<p>1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт</p> <p>45 дугаар зүйл. Санхүүжилт /Энэ зүйлийн дугаарт 2008 оны 1 дүгээр сарын 31-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон/</p>

1 3	Заалт	<ul style="list-style-type: none"> • Зүйлийн дор 1 мөр алгасан байрлана. • Хуулийн эхийг бүрэлдүүлэгч үндсэн нэгж. • Өгүүлбэр, цогцолбороор илэрнэ. • Дотроо дэд заалтуудад хуваагдана. • Цэг (.), (;), (:)-ээр төгсөнө. • Цэгтэй араб тоогоор дугаарлагдана. • Дэд заалтад хуваагдана. • Дэд заалтад хуваагдах нь нэмэгдэх тутам дугаар бүхий тоо нь цэгээр тусгаарлагдан нэмэгдэнэ. • Дэд заалт нь мөн гэдрэг зураастай араб тоогоор, жижиг үсгээр дугаарлагдана. • Дэд заалт нь заалт болон бусад дэд заалтаас мөр алгасалгүй байрлана. • Заалт нь гэдрэг хаалтанд байж болно. • Дэд заалтыг жижиг үсгээр эхэлж бичнэ. • Заалт нь тайлбартай байж болно. • Заалтын тайлбар нь гэдрэг хаалтанд, заалтын мөрийн дагуу, үргэлжлэн болон заалтын дор мөр алгасалгүй байрлана. • Заалт нь голдуу -х, -на⁴, -сан⁴, -ийг², -аар⁴, -гүй гэсэн нөхцөл, дагавраар, -тай⁴ төгсгөлтэй болон бусад нэр хавсалаар, нэр үгээр төгсөнө. • Нэг заалт нь дугааргүй байж болно. • Заалт нь цэг (.)-ээр төгсөнө. • Хамгийн эхний дэд заалт нь зэрэгцээ цэг (:)-ээр төгсөнө. • Дунд байрлах дэд заалт нь цэгтэй таслал (;)-аар төгсөнө. • Дэд заалт нь дугааргүй гарчигт хуваагдаж болно. • Хуулийн зорилт нь заалтаар илэрч болно. 	<p>22 дугаар зүйл. Автотээврийн хяналтын улсын байцаагчийн эрх</p> <p>22.1. Автотээврийн хяналтын улсын байцаагч нь дараахь эрх эдэлнэ: 22.1.1. энэ хуулийн 21-д заасан чиглэлийн дагуу хяналт, шалгалт хийж захиргааны хяналтыг хэрэгжүүлэх;</p> <p>Монгол улсын иргэн дараахь үндсэн эрх, эрх чөлөөг баталгаатай эдэлнэ: 1/ амьд явах эрхтэй. Монгол Улсын Эрүүгийн хуульд заасан онц хүнд гэмт хэрэг үйлдсэний учир шүүхийн хүчин төгөлдөр тогтоолоор ялын дээд хэмжээ оногдуулснаас бусад тохиолдолд хүний амь нас бусниулахыг хатуу хориглоно; 2/ эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, орчны бохирдол, байгалийн тэнцэл алдагдахаас хамгаалуулах эрхтэй;</p> <p>20.5. /Энэ хэсгийг 2002 оны 7 дугаар сарын 10-ны хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон/</p> <p>17.2.8. гадаадын аж ахуйн нэгжийн төлөөний газар өөрт ногдох ашгаасаа гадаадад шилжүүлбэл шилжүүлсэн ашгийн 20 хувиар; 17.2.9. Монгол Улсад байрладаггүй албан татвар төлөгч Монгол Улсад олсон дараахь орлогод 20 хувиар: а/Монгол Улсад бүртгүүлэн үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжээс авсан ногдол ашгийн орлого; б/зээлийн хүүгийн болон батлан даалт гаргасны төлбөр; в/эрхийн шимтгэлийн орлого, санхүүгийн түрээсийн хүүгийн орлого, удирдлагын зардалд төлсөн төлбөр, түрээсийн төлбөр, биет болон биет бус хөрөнгө ашиглуулсны орлого; г/Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр борлуулсан бараа, гүйцэтгэсэн ажил, үзүүлсэн үйлчилгээний орлого.</p> <p>12.1. Амьтныг ашиглах</p>
--------	-------	---	--

		<p>гэдэгт тухайн амьтныг гэмтээлгүйгээр хууль болон гэрээнд заасны дагуу амьтны аль нэг ашигтай шинж чанарыг ашиглах тодорхой үйл ажиллагааг хэлнэ.</p> <p>12.2. Амьтныг дор дурдсан хэлбэрээр ашиглаж болно. Үүнд:</p> <p>12.2.1. амьтныг судалгаа, шинжилгээ, соёл урлаг, гоо зүйн зориулалтаар ашиглах;</p> <p>12.2.2. хөрс бүрдүүлэх, байгалийг ариутгах, ургамалд тоос хүртээх зэрэг амьтны амьдралын үйл ажиллагааны хэрэгтэй чанарыг ашиглах;</p> <p>12.2.3. амьдралын үйл ажиллагааны бүтээгдэхүүнийг авах зорилгоор амьтныг ашиглах.</p> <p>12.3. Амьтныг ашиглах бусад хэлбэрийг төрийн захиргааны төв байгууллагаас тогтоож болно.</p> <p>4 дүгээр зүйл.</p> <p>Энэ хуулийн 1, 2 дугаар зүйлд заасан хугацаанд тусгай зөвшөөрөл /лиценз/-ийг шинэчлэн бүртгүүлээгүй бол түүнийг цуцалсанд тооцох бөгөөд тухайн талбайд 2006 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдөр батлагдсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 20. 1-д заасны дагуу сонгон шалгаруулалт явуулж тусгай зөвшөөрлийг шинээр олгоно.</p> <p>19 дүгээр зүйл. Ургамал ашиглагчийн үүрэг</p> <p>Ургамал ашиглагч нь дараахь үүрэгтэй байна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1/ургамлын тухай хууль тогтоомжийг биелүүлэх; 2/ургамлыг түүж бэлтгэх, нөхөн сэргээх журмыг баримтлах; 3/журам, зөвшөөрөлд заасан хэмжээ, хугацаанд ургамлыг түүж бэлтгэх; 4/нэг наст ургамлыг түүний үр боловсорсны дараа түүж бэлтгэх; 5/ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглахдаа байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ, нөөцийн хэмжээг өөрийн зардлаар тогтоолгон, ургамлыг нөхөн
--	--	--

		<p>сэргээх буюу нөхөн сэргэх нөхцөлийг бүрдүүлэх; 6/ургамлыг нь ашиглах зорилгоор газар эзэмших, ашиглах гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх.</p> <p>3.1. Энэ хуулийн 7.1.-д заасан үйл ажиллагааг Санхүүгийн зохицуулах хорооноос зөвшөөрөл авсан этгээд эрхлэхтэй холбогдсон харилцааг энэхүү хуулиар зохицуулна /Энэ хэсэгт 2005 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт орсон/</p> <p>8.Тухайн орон нутаг байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээхэд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэхэд туслах үүрэг бүхий идэвхтэн байгаль хамгаалагчийг томилон ажиллуулж болно. /Энэ хэсгийг 2005 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/</p> <p>1. Газрын суурь үнэлгээг Засгийн газар тогтооно. 2. Газрын суурь үнэлгээг тогтооход дараахь зарчмыг баримтална: 1/ хот, тосгон, бусад суурины газрын үнэлгээг тэдгээрийн зэрэглэл, байршил, инженерийн хангамж, нийгэм, эдийн засгийн болон инженер, геологи, байгаль орчны нөхцөл, ашиглах зориулалтыг харгалзах; 2/ энэ хэсгийн 1-д зааснаас бусад газрын үнэлгээг ашиглах зориулалт, газар зүйн байршил болон газрын үржил шим, өгөөжөөс үүсэх ялгаварт орлого зэргийг харгалзан тойрог бүрээр тогтоох. Газрын нэгдмэл санг байгаль, нутаг дэвсгэрийн цогцолбор нөхцөлөөр хуваасан үнэлгээний тойрог, хот, тосгон, бусад суурины газрын үнэлгээний зэрэглэлийг Засгийн газар тогтооно.</p> <p>13 дугаар зүйл. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрх 13.1. Дайны байдалтай холбогдуулан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагч дараахь бүрэн</p>
--	--	--

			<p>эрхийг хэрэгжүүлнэ: Тайван цагт: 13.1.1. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын хороо, Цэргийн дээд командлалын газрын бүтэц, зохион байгуулалт, чиг үүргийн тухай саналыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх; 13.1.2. улс орныг дайны байдалд шилжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний талаар Улсын Их Хуралд санал, дүгнэлт оруулах; 13.1.3. зэвсэгт хүчийг бэхжүүлэх талаар Засгийн газарт чиглэл өгөх; 13.1.4. улсын болон цэргийн дайчилгааны материаллаг нөөцийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтад хяналт тавих. Дайны байдлын үед: 13.1.5. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын хороо, Цэргийн дээд командлалын газрыг тэргүүлэх;</p> <p>38.3.Хэрэг гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг хариуцагч, нэхэмжлэгч бүр заавал биелүүлэх үүрэгтэй.</p> <p>35.5.5. энгийн нэхэмжлэл; 35.5.6.хариуцагчтай хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагчдын хөдөлмөрийн цалин хөлс; 35.5.7.шүүхийн зардал; 35.5.8.бусад.</p> <p>37.2.Энэ хуулийн 37.1 санаатайгаар дампуурсан хариуцагчид хамаарахгүй.</p> <p>39.1.Дампуурлын тухай хуулийг зөрчсөн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүх дор дурдсан захиргааны шийтгэлийг ногдуулна: 39.1.1.хэрэг гүйцэтгэгчийн тавьсан шаардлагыг биелүүлэхээс үндэслэлгүйгээр татгалзсан бол хариуцагч, нэхэмжлэгч, холбогдох бусад этгээдийг 20000-50000 төгрөгөөр торгох;</p> <p>3.1.9."сэргийлэх тарилгын гэрчилгээ" гэж сэргийлэх тарилгад хамрагдсаныг баталгаажуулсан баримт бичгийг; 3.1.10."тархвар судлалын заалт" гэж халдварт өвчний голомтод халдварт өвчнөөс</p>
--	--	--	--

			сэргийлэх, тархалтыг хязгаарлах, өвчнийг устгах зайлшгүй арга хэмжээний үндэслэлийг; 1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Төв банк /Монголбанк/-ны бүрэн эрх, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, төрийн мөнгөний бодлогыг Төв Банк /Монголбанк/-наас хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.
1 4	Уриалга	<ul style="list-style-type: none"> • Заалтын дор 1 мөр алгасан байрлана. • Уг эхийг эрхлэн гаргагчдаас олон түмэнд хандан уриалсан бичвэр. • Анхаарлын тэмдгээр төгсөнө. • Уриалгын хамгийн эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	Мэдэгтүн, санагтун!
1 5	Санаачлагч	<ul style="list-style-type: none"> • 1/заалт, 2/уриалгын дор 4 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн доод буланд байрлана. • Хуулийг санаачлан батлагчдын удирдлага болон байгууллын тухай мэдээлэл бүхий хэсэг. • Нэгээс дээш санаачлагчтай байж болно. • Нэгээс олон санаачлагчтай үед 2 санаачлагч хоорондоо 2 мөрийн зайтай байрлаж болно. Мөн нэг мөрөнд зайгаар зааглагдан байрлаж болно. • Хуулийн эх нь голдуу санаачлагчаар төгсөнө. • Санаачлагч нь төрийн дээд байгууллага болон хүн байж болно. • Санаачлагчийн нэрийг томоор бичнэ. 	МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Л.ЭНЭБИШ
1 6	Нэмэлт тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Санаачлагчын дор 3 мөр алгасан, хуулийн эхийн зүүн доод буланд байрлана. • Хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон тухай мэдээлэл. • Гэдрэг хаалтанд байна. 	/Энэ хуулинд Монгол Улсын 205 оны 11 дүгээр сарын 17-ны, 2006 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуулиар оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийг тусгасан/

Table 16. Structure of Literature Texts

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Зохиолч	<ul style="list-style-type: none"> • Том үсгээр бичнэ. • 'Зохиолчийн овгийн эхний үсэг+(цэг)+зохиолчийн нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. • Эхийн зүүн дээд буланд шахан байрлана. 	1. Г.ДАМБА
2	Зохиолын нэр	<ul style="list-style-type: none"> • Том үсгээр бичнэ. • Зохиолчийн нэрийн дор нэг мөр алгасан байрлана. • Эхийн зүүн дээд буланд шахан байрлана. • Уг эхийн ерөнхий агуулгыг нэгтгэн илэрхийлэх нэр. 	1. Г.ДАМБА ДИВААЖИНГИЙН БОСГО ӨНДӨР
3	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Эхийн нэрийн дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана/Ж-1/. • Мөн эхийн нэр байрласан мөрөнд араас нь зайгаар зааглагдан байрлана/Ж-3/. • Эхийн ямар төрөлд хамаарахыг 	2. ДИВААЖИНГИЙН БОСГО ӨНДӨР (шог өгүүллэг) 3. ХУЛАН БИД ХОЁР Гучин жилийн дараа

		<p>тодорхой заана/Ж-1,2,3/.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хаалтанд байж болно/Ж-1/. 	3. ЗААН ЗАЛУУДАЙ роман
4	Оршил	<ul style="list-style-type: none"> • Зохиолын нэрийн дор нэг мөр алгасан, зүүн буланд шахан байрлана/Ж-1/. • Том үсгээр бичнэ. • 'Оршил' гэсэн бүтэцтэй байна. 	<p>1. ЗААН ЗАЛУУДАЙ роман</p> <p>ОРШИЛ</p> <p>Үүрийн туяа гэдэг тvvхэн роман анх vвсгэн бичихдээ, улсын сайн малчин Ширчин...</p>
5	Оршлын үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> • Оршлын эх нь оршлын дор нэг мөр алгасан байрлана/Ж-1/. • Зохиолын үйл явдалд хамааралгүй боловч зохиолыг хэрхэн бичсэн тухай, зохиолтой холбоотой бусад мэдээ, мэдээлэл, дурсамж сэтгэгдэл бүхий агуулгатай хэсэг. 	<p>1. ОРШИЛ</p> <p>Үүрийн туяа гэдэг тvvхэн роман анх vвсгэн бичихдээ, улсын сайн малчин Ширчин гэгчийн туулж енгөрүүлсэн явдлы нь...</p>
6	Оршил бичсэн газар	<ul style="list-style-type: none"> • Оршил бичсэн газрын нэр нь оршлын үндсэн эхээс нэг мөр алгасан байрлана/Ж-1/. • Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ/Ж-1/. • Оршил бичсэн газрын нэрийн араас оршлын хугацаа таслалаар зааглагдан байрлана/Ж-1/. 	<p>1. Улаанбаатар, харагчин туулай жилийн хаврын тэргvн сарын сайн өдрөө</p>
7	Оршил бичсэн хугацаа	<ul style="list-style-type: none"> • Оршил бичсэн хугацааны нэр нь оршлын эхээс нэг мөр алгасан байрлана/Ж-1/. • Оршил бичсэн газрын нэрийн араас оршлын хугацаа таслалаар зааглагдан байрлана/Ж-1/. • Оршлын хугацааны нэрийг жижиг үсгээр бичнэ/Ж-1/. 	<p>1. Улаанбаатар, харагчин туулай жилийн хаврын тэргvн сарын сайн өдрөө .</p>
8	Оршил мэдээлэл	<ul style="list-style-type: none"> • Эхийн гарчиг, оршил бичсэн хугацаа болон үндсэн эхээс нэг мөр алгасан байрлана/ Ж-1/. • Хэн нэгэнд зориулсан агуулгатай байж болно/Ж-4/. • Хууч яриа, мэргэн үг, цэцэн үг, онч үг, өгүүлбэрээр илэрч болно/Ж-1,3,4/. • Тайлбартай байж болно/Ж-1,3/. 	<p>1. УЛААН ХАДНЫ ЄВЄЛЖЄЄ</p> <p>Хургандаа цадтал хөхөөгvй бол Телгендєє майлдаг (Хоньчдын хууч яриа)</p> <p>2. Эл өгvллэгт уул нь «Хамхуул халзан» ч юм уу, «Телген суурь» гэж нэр өгч болох байлаа. Дотны найз Гонгорын Хайдавтаа</p> <p>Баруун уулын даваа нь Бартаа ихтэй даваа даа хєє Баруун айлын Гавалмаа бvсгvй нь Баахан зvрхний тольт уу даа хєє ... Ардын дуунаас</p> <p>3. Хургандаа цадтал хөхөөгvй бол Телгендєє майлдаг (Хоньчдын хууч яриа)</p> <p>4. Єревдем амьдралтай хvvхэд, хөгшдєд зориулав.</p>
9	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Тухайн оршил мэдээллийг хэлсэн хүн, авсан ном зохиол, нэр гэх мэт иш татсан эх сурвалж байна. • Оршил мэдээллийн дор мөр алгасалгүй байрлана. • Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	<p>1. "...Эс таалбал гагцvv хөшvvн сэтгэлээ номхотго" Ноён хутагт Равжаа</p>
10	Бүлэг	<ul style="list-style-type: none"> • "I/Нэгдүгээр+бүлэг" гэсэн бүтэцтэй/Ж-1,2/. • Том үсгээр бичнэ. • Эхийн нэр, үндсэн эхийн дор нэг мөр алгасан байрлана. 	<p>1. Д.НАМДАГ</p> <p>ЦАГ ТӨРИЙН ҮЙМЭЭН</p> <p>НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ</p>
11	Бүлгийн нэр	<ul style="list-style-type: none"> • Бүлэг нь нэртэй байж болно/Ж-2/. 	<p>1.ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Бүлгийн нэр нь бүлгийн доор нэг мөр алгасан байрлана. • Бүлгийн нэр нь тухайн бүлгийн үйл явдал, агуулгыг илэрхийлнэ. 	ХҮН ХҮНИЙ ХУВЬ ТАВИЛАН
12	Хэсэг	<ul style="list-style-type: none"> • Эхийн нэр, бүлэг, үндсэн эхээс нэг мөр алгасан байрлана/Ж-1/. • Араб тооноос бусад хэлбэрээр илрэх үед томоор бичнэ/Ж-1,2,3,4,5/. • Хэсэг нь ромбо тоогоор дугаарласан байдлаар илэрч болно /Ж-1/. • Хэсэг нь үсгээр бичсэн дугаараар илэрч болно/Ж-2/. • Хэсэг нь тухайн хэсгийн агуулгыг бүрэн илэрхийлэх гарчиг (нэр)-аар илэрч болно/Ж-3/. • Хэсэг нь араб тоогоор илэрч болно/Ж-4/. • Араб тоогоор дугаарласан хэсэг нь давхар гарчигтай байж болно/Ж-5/. • Хэсэг нь эхийн үйл явдлыг агуулгаар нь багцлан хэсэглэсэн бүрдэл юм. 	<p>1. АРГАЛИЙН ДУУЛЬ</p> <p>I</p> <p>Еглөөний нарнаар хөх эндрийн царамд сүрэг аргаль идээшлэн гарч ирэв.</p> <p>2. ГУРАВ</p> <p>Большевикууд хэл мэдээ хвргэхээс нь өмнө очих замд нь ерсеж бариад авчир.</p> <p>3. Ж.ПҮРЭВ</p> <p>СЭТГЭЛД ХОНОГШСОН НАМАР</p> <p>АЛИМНЫ ЦЭЦЭРЛЭГТ</p> <p>Кавказын хормойгоор бидний хийж яваа аялал хэнд ч хэзээ ч мартагдахын аргагүй хөгжилтэй байлаа. Уртын замыг туулах ялдамдаа бид тэнгэр чичсэн шовх хврэн уулс, ногоон ойгоор бүрхмэл ухаа толгод, нүд алдам хендий дүүрэн халиуран найгаж...</p> <p>4. 4</p> <p>Дараа нь бөгтер зээрдтэй учирчээ.</p> <p>5. 1. ХАГАС САЙН ӨДӨР</p>
13	Хэсгийн тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Хэсэг нь тайлбартай байж болно/Ж-1/. • Тайлбар нь гэдрэг хаалтанд байна. • Тайлбарын эхний үсгийг томоор эхлэн, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	<p>1. ХИЛИЙН ЦААНА</p> <p>/Балданцэрэнгийн явдал/</p>
14	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн эх нь өгүүлбэр, догол мөр, цогцолбороос бүтнэ/Ж-1/. • Үндсэн эх нь мөрийн эхнээс эсвэл догол мөрөөс эхэлнэ/Ж-2,3/. • Нэг юм уу, хэд хэдэн догол мөрөөс 	<p>1. Хvv нь бөх бат унтжээ.</p> <p>Дэнсмаа ханын толгойноос бүтэн чедер аваад морио ногтлон зайдан унаад, сартай хендийг зүсэн Алтанцэцэгийнхийг чиглэн цогиуллаа. Шене дел өнгөрчээ. Зуны шене богинохон аж.</p> <p>Дэнсмаа нөхрийнхөө морийг аргамжчихаад их хэрэг бүтээсэндээ сэтгэл амарч, ардаа хоцрох айлын барааг тасартал хэсэг газар амьсгаадталаа гүйлээ.</p> <p>Дэнсмаа буцах замдаа хvvхэд шиг дүрсгvйтэн салаалж сvлжсэн гээгээ хоёр тийш нь савчуулж, дэгдэж дэгэнцэн замд таарсан шvvдэр шимэх цэцэгсийн дэлбээнд, "Алтанцэцэгээ нохой хорь" хэмээн сэрээсээр харих газрынхаа хол ойрыг анзаарсангvi.</p> <p>2. Хvmvvc гарахдаа Ганьдмаад баяртай "зам зуурт сайн явж ирснийг нөхөддөө мэдэгдэж баяр хvргээрэй"</p>

	<p>тогтоно/Ж-1/.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нэг болон хэд хэдэн догол мөр нь нийлээд нэг цогцолбор болно/Ж-1/. • Догол мөр гэдэг нь дуусаагүй мөрийн дороос мөр алгасалгүй эхлэх нэг болон хэд хэдэн өгүүлбэрийг хэлнэ/Ж-1/. • Догол мөр нь мөрийн эхнээс болон догол гарган эхэлнэ/Ж-1/. • Цогцолбор нь хоорондоо нэг болон түүнээс олон хоосон мөрөөр зааглагдана/Ж-1,2,3/. • Цогцолбор нь мөрийн эхнээс болон догол гарган эхэлнэ/Ж-1/. • Үндсэн эхэд харилцан яриа байж болно. Энэ үед өмнөө зураастай байна/Ж-6/. • Үндсэн эхэд шүлэг, дууны үг байж болно/Ж-9/. • Тэдгээр нь дөрвөн мөрөөр бадаглах бөгөөд мөр бүрийн эхний үсгийг томоор бичнэ/Ж-9/. • “ “ “ * * * гэсэн тэмдэг нь эхийн дотор нэгэн цогц утга санаа төгссөнийг илтгэнэ/Ж-7,8/. • Өгүүлбэр цуваа гурван цэгээр эхэлж болно/Ж-10/. • Үндсэн эхэд 'захидал' байж болно/Ж-11/. • Захидал нь тусгай дугаартай, гарчигтай байна/Ж-11/. • Захидлын эцэст он, сар, өдөр, бичсэн хүний бүтэн болон товчилсон нэр байна/Ж-11/. 	<p>гэж гар сунган барьж байхад янтгар авгай "Баларсан хар юманд сууж чухам арай гэж ирэв байна" гэж амандаа үглэсэн бөгөөд үүнд нь Ганьдмаа дуугарсангви.</p> <p>Ер нь Ганьдмаа түүнийг хүний үнэргүй хар амиа бодогч гэж үзэж байсныхаа хувьд дуугарахгүй гаргах юм шvv гэж бодож байсан аж.</p> <p>3. ... Эхлээд шууд харихаар автобусанд суув. Тэгтэл таньдаг хvн таарах вий гэсэн айдас намайг эзлэв. Нехрөөсөө салсныг яваандаа бvгд мэдэх атал ийм айдас төрсөн нь хачирхалтай санагдаж, нэгэнт шийдсэндээ хvрэхийн тулд өөрийн оюун мэдрэлд ямар л эрэг шураг байна бvгдийг чангаллаа. "Эртхэн мэдэж авцгааг! Нуугаад хэрэггүй" гэж өөртөө зарлиг буулгав. Гэвч таньдаг хvн таарах вий гэхээс бэргэж жийрхээд нэг л болдоггүй ээ.</p> <p>Тогшуут хаалга аяндаа онгойж эвгvй чихрив. Би хувцсаа елгээд галын өрөөнд орлоо.</p> <p>4. Ж. БАРАМСАЙ</p> <p>БИЕГҮЙ СҮҮДРҮҮД</p> <p>Сvүдэр гэрлийн хvчээр амь зуудаг ч тас харанхуй шөнө ч эзнийхээ дэргэд сvг шиг дагана. Сvүдэр эзнийхээ нvгэл буяныг гарцаагүй мэднэ.</p> <p>5. Д.НАЦАГДОРЖ</p> <p>ХУУЧИН ХҮҮ</p> <p>Хөдөөгийн байдал шалдар булдар, цагийн улирал ороо босоо, элстэй шанд, буттай цайдмыг дагаж, хааяа нэг хар гэрээс утаа суунаглана.</p> <p>6. Манай хадам хөдөөнөөс ирээд хvүгийн дагзанд байгаа хэдэн урт үсийг имрэн, толгойг нь илтэл:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Аав ажилдаа явсан гэж билээ. Снгерсэн зун нэг терхгүй банди Тембөөгийн мөнөөх туг үснээс чангаан: - Энэ чинь юу юм бэ? Ямар моод гээч вэ гэсэнд аанай бас: - Аав ажилдаа явсан хэмээж. <p>7. ...санагддаг байсан болохоор ингэсэнд нь би дотроо баяртай байснаа санаж байна.</p> <p>“ “ “</p> <p>Зам зуур гол бараадан хоноглоё гэсэн миний саналыг Базар гуай дуртай зөвшөөрөв.</p>
--	---	--

			<p>Гандиймаа...</p> <p>8. * * *</p> <p>Эртний бее нар энэ цэцгийг яагаад удмын заншил болгон гэр оронд тариулж хэвшүүлсэнгүй вэ?</p> <p>9. Бодоод байна даа хе хе Бодогдоод горьгүй нь ээ хе хе Бодсон чиг бодоогүй л юм шиг Явъя даа гэсиймаа хе ... гээд л гэгэлзүүлэх.</p> <p>10. ... Цэдэн угаалгын ерөө рvv саа евчтэй хvн шиг тэн тун, тэнтэр тунтар алхаж явахдаа ийн бодох авай.</p> <p>11. "...гээд Буян Байгалмаагийн захиануудыг уншив.</p> <p>Нэгдүгээр захидал Ховорхон тохиолдох танд хэлэх гээд хэлж чадаагүй vг минь дэлбэрэн гадагшаа гарахад би ямар янзтай болдгийг та төсөөлөн бодохгүй яваа биз. Надад ямар ч юм тохиолдлоо гэсэн амьд явахын бахдал, тvvний баяр баясгаланг амсахын төлөө тэмцэх ёстой биз дээ. 12-р сарын 31. Б....."</p>
15	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн эхээс нэг мөр алгасан, зүүн буланд шахан байрлана. • Эхийн орчуулсан тухай мэдээлэл буюу орчуулсан хүний нэр байна. 	1. Ш. Жамлийхаа орчуулав.
16	Төгсгөл мэдээлэл	<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн эхийн дор мөр алгасалгүй зүүн буланд шахан байрлана/Ж-1/. <p>2. Уг зохиолыг хэрхэн бичсэн тухай тэмдэглэл, зохиолын дүрүүдийн хувь заяа хэрхэн шийдэгдсэн агуулгатай хэсэг/Ж-1,2/.</p>	<p>1. Хөх монгол улаан монгол болов Хуучин хvv шинж хvv болов Юутай завшаан, юутай баяр,</p> <p>2. Заан Залуудай энэ хоёрдугаар хэсгийг жаран таван оны долоон сард Хануулын Их тэнгэрийн амнаа эхлээд, Чехословак улсын Карловы Вары гэдэг рашааны газар бие сувилуулах зуур vргэлжлэн бичсээр, Баян -елгийн аймгийн төвийн зочид буудалд есөн сарын хорин дөрвөнд гүйцээн бичлээ.</p>
17	Төгсгөл мэдээллийг бичсэн хугацаа	<p>3. Төгсгөл мэдээллийн дор нэг мөр алгасан байрлана.</p> <p>4. Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ.</p>	<p>1. Алдсан зvйл байвал гvн мэдлэгтэн заан засаж, уучлан взмvv хэмээн буурай зохиогч би тэнь ечнем.</p> <p>Билгийн улирлын хөхөгчин могой жилийн өвлийн эхэн сар.</p>
18	Төгсгөл мэдээллийг бичсэн газар	<p>5. Төгсгөл мэдээллийг бичсэн хугацааны дор нэг мөр алгасан байрлана.</p> <p>6. Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг</p>	2. Билгийн улирлын хөхөгчин могой жилийн өвлийн эхэн сар.

		жиггээр бичнэ.	Улаанбаатар хот.
19	Төгсгөл	7. Төгсгөл нь тухайн эхийн төгссөн, төгсөөгүйг илэрхийлэх агуулгатай мэдээлэл байна/Ж-1,2/. 8. Төгсгөлийн эхийн үсгийн томоор эхлэн бусад үсгийг жиггээр бичнэ.	1. Намайг хүн болгох алсын аяны жолоог минь Тайван гэдэг ачит багш минь ингэж залсаар явж билээ. Төгсөв. 1972.12.05 1. Төгсөөгүй
20	Зохиолыг бичсэн газар	9. Бичигдсэн газрын нэр нь үндсэн эхээс нэг мөрийн дор, зүүн буланд шахан байрлана/Ж-1/. 10. Бичигдсэн хугацааны өмнө нэг зайгаар зааглагдан байрлана/Ж-1/. 11. Бичигдсэн хугацааны ард нэг зайгаар зааглагдан байрлана/Ж-1/. 12. Газрын нэр нь нэг болон хоёр байж болно/Ж-3/. 13. Газрын нэрийн эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жиггээр бичнэ.	1. Даанч тэр талаар махан бие цусан заяанд терсэн хүний үрс яахан тааж мэдэх билээ. Хамбург 2001.02.05 2. 1997-2000 он Шаамар 3. Хашаат. Архудагийн евелжсе. 1993
21	Зохиолыг бичсэн хугацаа	14. Зохиолын эцсийн мөрийн дор, нэг мөр алгасан, эхийн зүүн буланд шахан байрлана/Ж-1,2,3,4/. 15. Дөрвөн оронтой тоо/араб/ + хоосон зай + 'он' гэсэн бүтэцтэй байна/Ж-1/. 16. 'дөрвөн оронтой тоо/араб/' гэсэн бүтэцтэй байна/Ж-2/. 17. 'дөрвөн оронтой тоо/араб/ + цэг' гэсэн бүтэцтэй байна/Ж-3/. 18. 'дөрвөн оронтой тоо/араб/' + 'цэг' + 'сар' + 'өдөр' гэсэн бүтэцтэй байна/Ж-4 /. 19. Хэрэв эхэлсэн болон дууссан он, сар, өдрийг тодорхой бичих гэж байгаа тохиолдолд он болон огнооны араас зураас тавиад өдрийг бичнэ/Ж-5/. 20. Зөвхөн эхэлсэн болон дууссан оныг бичих тохиолдолд хоёр оны хооронд зураас тавина/Ж-6/. 21. Өрнийн тооллыг дорнын тоололтой хамтатган зохиолын бичигдсэн хугацааг бичиж болно/Ж-7/.	1. Хэрэв би морьтой болоод завтай явсансан бол доо. 1931 он 2. Оршуулгын газар чив чимээгвй ч бүдэг саарал сүвдрүнд буг четгер гэлтэй сүвдэгнэнэ. 1990 1997. Далан хоёр оны намрын эхэн сар байлаа ... 2003.03.03 1994.1.15-28 1998-1999 7. 1962 оны хар бар жил 9-р сарын 20-25 ны өдөр

Table 17. Structure of Press Texts: News

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Мэдээний нэр	<ul style="list-style-type: none"> Мэдээний нэрийг томоор бичнэ. Үндсэн эхийн дээр нэг мөр алгасан, зүүн буланд шахан байрлана. 	1. АНГЛИЧУУДЫН КОЛОНИЧЛОЛ ЭНЭТХЭГТ ЮУ ҮЛДЭЭСЭН БЭ Англичууд Энэтхэг оронд англи хэлний маш сайн орчин, боловсролын системийг үлдээж өгсөн байна.
2	Оршил	<ul style="list-style-type: none"> Оршил нь мэдээний нэрийн дор мөр алгасан, эхийн дээр мөр алгасалгүй байрлана. Мэдээллийн гарах болсон шалтгаан бүхий өмнөх хэсэг. 	1. Ж.Ширак, Ж.Коизуми нар 800 жилийн ойд оролцоно гэж мэдэгджээ ...үйл ажиллагааны талаар танилцуулга мэдээлэл хийсэн юм. Уг мэдээллийг товчлон нийтэлж байна. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2001 оны тавдугаар сарын 11-ний өдөр Эзэн Чингис
3	Хэсэг	<ul style="list-style-type: none"> Хэсэг нь мэдээний нэрийн дор нэг мөр алгасан, оршлын дор мөр алгасалгүй байрлана. Хэсэг нь дугаартай байж болно. 	1. хүмүүсээс бүрдсэн 19 хүний бүрэлдэхүүнтэй долоон ажлын хэсэгтэйгээр ажиллаж байна. Нэг. БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫН АЖЛЫН ХҮРЭЭНД Их Монгол Улс байгуулагдсаны 800 жилийн
4	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> Өгүүлбэр, догол мөр, цогцолбороос тогтоно. Мэдээний нэрийн дор нэг мөр алгасан байрлана. 	1. АНГЛИЧУУДЫН КОЛОНИЧЛОЛ ЭНЭТХЭГТ ЮУ ҮЛДЭЭСЭН БЭ Англичууд Энэтхэг оронд англи хэлний маш сайн орчин, боловсролын системийг үлдээж

		<ul style="list-style-type: none"> Мэдээний үндсэн, гол агуулга хэсэг. 	өгсөн байна.
5	Бичигч	<ul style="list-style-type: none"> Үндсэн эхийн дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. Мэдээг сурвалжлан бэлтгэсэн хүний нэр байна. 'Сэтгүүлчийн овгийн эхний үсэг+(цэг)+ сэтгүүлчийн нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. Сэтгүүлчээс гадна тухайн мэдээг бэлдэн олонд сонордуулж байгаа газар, байгууллагын нэр байж болно. 	<p>1. Энэ хувьсгалд ИТ Энэтхэгийн боловсролын системийн брэнд болохынхоо хувьд хвлээх үүрэг их бололтой. О.Жаргалсайхан</p> <p>2. Ус, цаг уурын хүрээлэн</p>
6	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> Мэдээг бичигчийн нэрийн дор нэг мөр алгасан, мэдээг бичигчийн дор мөр алгасалгүй байрлана. Мэдээний нийтлэгдсэн газар, хугацааг илэрхийлсэн утга, агуулгатай байна. 	<p>1. Н.САРАН (өдрийн сонин 2005-10-21 253)</p> <p>2. Монгол Улс өрнөд рүү тэмүүлж байна</p> <p>Германы долоо хоног тутмын Шпигель сэтгүүлийн 2005 оны наймдугаар сарын 29-ний өдрийн 35 дугаарт гарсан мэдээ 42 настай Ерөнхий сайд Цахиагийн Элбэгдорж</p>
7	Дам авсан эх сурвалж	<ul style="list-style-type: none"> Мэдээллийг дам авсан эх сурвалж нь эхийн доор, бичигчийн дээр мөр алгасалгүй байрлана. Мэдээг авсан жинэхэнэ эх сурвалж байна. 	<p>3. "ВВС"</p> <p>4. байгаа нь лавтай. "Известия" Т.Ариунтунгалаг</p>

Table 18. Structure of Press Texts: Interviews

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Ярилцлага өгч буй хүний нэр	<ul style="list-style-type: none"> Ярилцлага өгч буй хүний овгийн эхний үсэг + нэр + (зэрэгцээ цэг) гэсэн бүтэцтэй Ярилцлагын нэрийн мөрөнд өмнө нь зайгаар зааглагдан байрлана. 	3.Алтай: Төрд звтгэлээ, хувьдаа ч ажиллалаа, дэлхийг тойрлоо, бага ч гэсэн ухаар
2	Ярилцлагын нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. Ярилцлагын эхийн зүүн дээд буланд шахан байрлана. 	1. Үрийн чиглэлээр төрийн мэдлийн аж ахуй байгуулсан ч болно
3	Оршил	<ul style="list-style-type: none"> Уг ярилцлагыг хийх болсон шалтгаан, ярилцлага хийсэн хүний тухай намтар, мэдээлэл зэргийг агуулах хэсэг. Ярилцлагын нэрийн дор нэг мөр алгасан байрлана. 	1. Тиймээс Засгийн газраас Атрын III аян хетелбер хэрэгжүүлж эхлээд байгаа. Энэ талаар УИХ-ын гишүүн Р.Нямсүрэнтэй ярилцлаа.
4	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> Ярилцлага нь асуулт, хариулт гэсэн ерөнхий хоёр хэсгээс бүтнэ. Ярилцлагын асуулт, хариултыг бусад бичвэрээс ялгахын тулд өмнө нь зураас гэх мэт тэмдэгтээр ялгаж болно. 	1. -Атрын III аяны талаар таны үнэлгээг сонсьё? -Энэ хетелберийн ач холбогдлыг өндөр үнэлэхээс еер аргагүй ийм цаг үе болчихоод байна. Дэлхий даяар хvнсний бүтээгдэхvн тэр дундаа улаан буудайн хомсдол бий болж,vнэ нь огцом өслө.
5	Ярилцагч	<ul style="list-style-type: none"> Ярилцлага хийсэн сурвалжлагч буюу харилцан яриаг удирдан чиглүүлэгчийн нэр байна. 'Сэтгүүлчийн овгийн эхний үсэг+(цэг)+ сэтгүүлчийн нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. Үндсэн эхийн дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. 	1. Д.Өрнөд

Table 19. Structure of Press Texts: Correspondences

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Сурвалжлагын нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. Сурвалжлагын зүүн дээд буланд шахан байрлана. Сурвалжлагын нэрийг томоор бичиж болно(Ж-2). Давхар гарчигтай байж болно/Ж-3/. 	<p>1. Ирцгвй их хурал</p> <p>Бвлэг, зевлелийн дарга аа гишvvдээ дуудаарай, санал хураах боллоо.</p> <p>2. DATONG</p> <p>3. БОР-ӨНДӨР, АДАГИЙН УУРХАЙ</p> <p>ХОЁР ДАХЬ ЗААМАР ГОВЬД БИЙ ЮУ</p>
2.	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> Тайлбар нь эхийн нэрийн дор 1 мөр алгасан байрлана. Эхийн үргэлжлэн байгаа эсэхийг заана/Ж-1,2/. 	<p>1. Уйтан дорнын талст</p> <p>Үргэлжлэл. Өглөө босоход битүү цонхны цаанаас Ченнайн гудамжнаа ши-нэ өдрийн амьдрал хэдийнэ эхлээд бөглүүдүү ат-лаа хүнд нүргээнт чимээ дуурсан байлаа.</p> <p>2. Түрүүч нь № 249-д</p>
3.	Хэсэг	<ul style="list-style-type: none"> Хэсэг нь үсгээр бичсэн тоогоор илэрч болно. Нэртэй байж болно. Зөвхөн нэрээх илэрч болно. Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. Ардаа цэгтэй байна. Нэр, тайлбарын дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. 	<p>1. ТОРОЙ БАНДИЙН НУТГААР</p> <p>Нэг. Зочдын хөлд дарагдсан сум</p> <p>2. ...Ашгвй энэ вед нэг өртөөн дээр ирж зогслоо.</p> <p>Вагоноосоо бууж гVйцгээлээ Газарч маань "Түргэн бууя. Унтдаг вагон ард холгвй яваа. Тэнд очиж сууя" гээд чемоданыг маань шvvрч...</p>
4.	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> Сурвалжлагын нэрийн дор нэг мөр алгасан байрлана. Өгүүлбэр, догол мөр, цогцолбороос тогтоно. 	<p>Ирцгвй их хурал</p> <p>Бвлэг, зевлелийн дарга аа гишvvдээ дуудаарай, санал хураах боллоо.</p>
5.	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> Тайлбар нь үндсэн эхийн мөрийн дагуу байрлана. Тайлбарын эхний үсгийг томоор бичнэ. Эхийн үргэлжлэл байгаа эсэхийг заана. Гэрэл зургуудыг авсан хүний нэр байна. Дугариг хаалтанд бичиж болно. 	<p>1. Цагаан цэцэг дохихын өмнө бусдын хүмүүс ирээд талхалчихдаг болсон байна.</p> <p>Үргэлжлэл бий Баастын Золбаяр</p> <p>2. Ж.ГАНГАА. Гэрэл зургуудыг бичигч (Үргэлжлэл бий) Сан-Франциско АНУ Ж.Гангаа</p>
6.	Сурвалжлага бичсэн хугацаа	<ul style="list-style-type: none"> Сурвалжлага бичсэн хугацаа нь үндсэн эх, тайлбарын дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. Хугацаа нь газрын нэрийн ард, мөрийн дагуу байрлаж болно. 	<p>1. 09.18-10.27.2007 Токио-Тояама-Киото Хирошима-Китакюшү-Беппү. Э.Энэрэл</p> <p>2. Брисбен-Сидней-Бали. 2007 оны10 сарын10 Ж.Гангаа Л.Моломжамц /Сөүл-Улаанбаатар/ 2007.06.22-29</p>
7.	Сурвалжлага бичсэн газар	<ul style="list-style-type: none"> Сурвалжлага бичсэн газрын нэр нь хугацаа бичсэн мөрийн дагуу, нэг зайгаар зааглагдан байрлана. Газрын нэр нь хугацааны өмнө мөрийн эхэнд байрлаж болно. Газрын нэр нь дангаараа үндсэн эхийн дор мөр алгасалгүй байрлаж болно. Газрын нэр нь сэтгүүлийн нэрийн дор мөр алгасалгүй байрлаж болно. Газрын нэр нь тайлбарын дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд байрлана. 	<p>1. 09.18-10.27.2007 Токио-Тояама-Киото Хирошима-Китакюшү-Беппү. Э.Энэрэл</p> <p>2. Брисбен-Сидней-Бали. 2007 оны10 сарын10 Ж.Гангаа</p> <p>3. Дэви минь, Кумана минь,саран мандмал нэгэн сайхан үдэш сэтгэлийн талст нийлүүлж уулзахын ерөөл тавья, дорнын уйтан Тамильдаа. Улаанбаатар-Бээжин-Бангкок-Ченнай-Улаанбаатар. Б.Золбаяр</p> <p>4. Л.Моломжамц /Сөүл-Улаанбаатар/ 2007.06.22-29</p> <p>5. Ж.ГАНГАА. Гэрэл зургуудыг бичигч</p>

			(Үргэлжлэл бий) Сан-Франциско АНУ Ж.Гангаа
8.	Сурвалжлагч	<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн эх, тайлбар, сурвалжлага бичсэн газар, хугацааны дор мөр алгасалгүй байрлана. • Сурвалжлага хийсэн хүний нэр байна. • 'Сурвалжлагчийн овгийн эхний үсэг+(цэг)+ сэтгүүлчийн нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. • Сурвалжлагчийн нэрийг том үсгээр бичиж болно. • Хугацаа нь сэтгүүлчийн нэрийн дор, газрын нэрийн араас мөрийн дагуу байрлаж болно. • Хоёр сурвалжлагчтай байж болно/Ж-4/. 	<p>1. Харин гишүүд сонгуульд ялалтын туг хатгахад хамаг анхаарлаа төвлөрүүлж юун чуулгантай манатай. Их хурлын танхимд хэвлэлийнхний ирц хэзээд бүрэн. Харин гишүүдийнх л... С.Батхvv</p> <p>2. З.ЮМДҮНЧИН 3. Л.Моломжамц /Сөүл-Улаанбаатар/ 2007.06.22-29 4. Г.МӨНХНАСАН Ш.Санаа</p>

Table 20. Structure of Press Texts: Essays

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Нийтлэлийн нэр	<ul style="list-style-type: none"> • Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. • Нийтлэлийн үндсэн эхийн зүүн дээд буланд шахан байрлана. 	<p>1. Ершөөлийн тухай хуулийг баталсан УИХ өөрөө төрөх нь зүйтэй</p> <p>УИХ өнгөрсөн намрын чуулганы эцсээр Татварын өршөөлийн тухай хууль гэсэн өмнө дууддаж сонсогдоогүй нэгэн эргэлзээтэй бөгөөд сонирхолтой хуулийг хурдавчлан батлаад тарцгаасан.</p>
2	Оршил	<ul style="list-style-type: none"> • Нэрийн дор, үндсэн эхийн дээр нэг мөр алгасан байрлана. • Нийтлэлийн агуулгыг зангидсан хэсэг. • Оршилын дор түүнийг бичсэн сэтгүүлчийн нэртэй байж болно(Ж-2). 	<p>1. Нэр дэвшигч хэмээх горилогчдын даварсан вйлдэл дэндэж байна</p> <p>Тэд төрсөн өдрөөр минь төдийгүй талийгаачдаар түрvv барьж байна.</p> <p>Унтахаар хэвттэл хаалга тогшив... —Ховдод арван долоохон настай хүүхдийг хадан агуйд амьдаар нь “оршуулаад” осгоожээ— Галсангийн ЖАМЪЯН (МУСГЗ)</p> <p>2.</p>
3	Хэсэг	<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн хэсэг нь утгаараа хэсэгт хуваагдаж болно. • Хэсэг нь үсгээр бичсэн тоогоор дугаарлагдан зааглагдана. • Хэсэг нь нэртэй байж болно. • Хэсгийн нэрийг том үсгээр бичнэ. 	<p>1. Нэг.ШАР ХҮНИЙ ТӨЛӨӨ ХАР ХҮН</p>
4	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> • Нийтлэлийн нэрийн дор нэг мөр алгасан байрлана. • Өгүүлбэр, догол мөр, цогцолбороос тогтоно. 	<p>1. Ершөөлийн тухай хуулийг баталсан УИХ өөрөө төрөх нь зүйтэй</p> <p>УИХ өнгөрсөн намрын чуулганы эцсээр Татварын өршөөлийн тухай хууль гэсэн өмнө дууддаж сонсогдоогүй нэгэн эргэлзээтэй бөгөөд сонирхолтой хуулийг хурдавчлан батлаад тарцгаасан.</p>
5	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> • Эхийн дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. • Эхийн үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. • Эхийн дуусаагүй, үргэлжлэл байгааг илэрхийлэх утгатай хэсэг. • Мэдээллийг авсан эх сурвалж байж болно. • Дугуй хаалтанд байж болно. 	<p>1. ...Одоо та хүүхдээ яах бодолтой байна. Үргэлжлэл бий Б.Цэнддоо</p> <p>2. (Цахим өртөө.mn сайтаас авав)</p>

6	Нийтлэлийг бичсэн газрын нэр	<ul style="list-style-type: none"> Нийтлэлийг бичсэн газрын нэр нь үндсэн эх, сэтгүүлчийн нэрийн дор мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. Газрын нэрийн эхний үсгийн томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. Гадаад нэр байж болно. 	<ol style="list-style-type: none"> түүнийг нь Сиань хотод мөн-хөд хадгална хэмээн хэлж байсан юм. Сиань хот Ю.Дэлгэрмаа Х.Эрдэмбилэг. London. (Цахим өртөө.mn сайтаас авав)
7	Нийтлэлч	<ul style="list-style-type: none"> Үндсэн эх, нийтлэлийг бичсэн газрын нэрийн дор мөр алгасалгүй байрлана. Нийтлэл бичсэн хүний нэр байна. 'Нийтлэлчийн овгийн эхний үсэг+(цэг)+ сэтгүүлчийн нэр' гэсэн бүтэцтэй байна. Нийтлэлчийн албан тушаал, хэргэм цол байж болно/Ж-2/. Эхийн гарчгийн дор нэг мөр алгасан, эхийн дээр мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана/Ж-4/. 	<ol style="list-style-type: none"> ...Үүнийхээ төлөө УИХ тарахад багадна уу гэхээс хилсдэхгүй болов уу. Д.Орчлон ШУА-ийн ФСЭХ-ийн эрдэм шинжилгээний ажилтан, доктор, профессор Л.ДАШНЯМ Санжаагийн Баяр та ийм санжганасан дугуйнуудтай тэрэгтэй хаа хүрэхнэв дээ?! Г.ЖАМЪЯН (Монгол улсын соёлын гавьяат зүтгэлтэн) Санжаагийн Баяр гэж хүн-тэй танил дотно гэж худлаа хэлээд яахав.

Table 21. Structure of Press Texts: Articles

№	Үндсэн бүрдэл	Шинж болон нэмэлт тайлбар	Жишээ
1	Өгүүллийн нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ/Ж-1/. Танин мэдэхүйн мэдээллийн зүүн дээд буланд шахан байрлана/Ж-1,2/. Өгүүллийн нэрийг томоор бичиж болно/Ж-2/. 	<ol style="list-style-type: none"> Шелленберг, Мюллер нарын тvvх Саяхан 80 нас зооглосон Оросын нэрт жүжигчин Вячеслав Тихонов, Москвагийн ойролцоох Павловский Посад төрөлх хотдоо хэрхэн амьдарч байгааг уншигч та цэнхэр дэлгэцээсээ харсан байх. САНАЛ АСУУЛГААР ТЭРБУМТАН БОЛСОН ХҮН
2	Дэд нэр	<ul style="list-style-type: none"> Эхийн нэр нь дэд нэртэй байж болно. Дэд нэрийг томоор бичнэ. Дэд нэр нь эхийн үндсэн гарчгийн дор нэг мөр алгасан байрлана. Дэд нэр нь үндсэн эхийн дээр мөр алгасалгүй байрлана. 	<ol style="list-style-type: none"> Баабар ингэж өгүүлэв ХУЛХИДУУЛСАН МӨНГӨӨ ХЭНЭЭС НЭХЭХ ВЭ? 1998 оны казиногийн хэргийг бүгдээрээ мэднэ.
3	Тайлбар	<ul style="list-style-type: none"> Тухайн эхийн хэн нэгэнд зориулсан утга бүхий агуулгатай байна. Нэрийн дор нэг мөр алгасан, үндсэн эхийн дээр мөр алгасалгүй, зүүн буланд шахан байрлана. Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	<ol style="list-style-type: none"> Сундуй доктор Төв аймгийн Угтаалцайдам сумын хVн эмнэлэг байгуулагдсаны 70 жилийн ойд Манай сумын эмнэлгийн ой болох гэнэ.
4	Оршил	<ul style="list-style-type: none"> Нэрийн дор, үндсэн эхийн дээр нэг мөр алгасан байрлана. Нийтлэлийн агуулгыг зангидсан хэсэг. 	<ol style="list-style-type: none"> Шелленберг, Мюллер нарын тvvх Саяхан 80 нас зооглосон Оросын нэрт жүжигчин Вячеслав Тихонов, Москвагийн ойролцоох Павловский Посад төрөлх хотдоо хэрхэн амьдарч байгааг уншигч та цэнхэр дэлгэцээсээ харсан байх.
5	Үндсэн эх	<ul style="list-style-type: none"> Танин мэдэхүйн мэдээллийн оршлын дор мөр алгасалгүй байрлана. Өгүүлбэр, догол мөр, цогцолбороос тогтоно. 	<ol style="list-style-type: none"> Кинонд Штирлицтэй хамтран ажилладаг германы тагнуулын албаны дээд офицерууд болох Вальтер Шелленберг (нэрт жүжигчин Олег Табаков амьдруулсан), Генрих Мюллер нар болон зарим тvvхт хvний амьдрал, хувь заяа хэрхэн ернеснийг сонирхуулъя. Фридрих Вильгельм Канарис (1887-1945) /Адмирал, Нацист Германы цэргийн эвтгэлтэн/ 1935-1944 оны хоёрдугаар сар хvртэл Канарис Абверийн (Германы цэргийн тагнуулын алба) тэргvн байжээ..

6	Өгүүлэгч	<ul style="list-style-type: none"> • Мэдээллийг бэлдсэн хүний нэр нь үндсэн эхийн дор мөр алгасалгүй зүүн буланд шахан байрлана. • Хүний нэрийн өмнө болон хойно тухайн хүнтэй холбоотой нэмэлт мэдээлэл, тайлбар байж болно/Ж-1,2/. • Мэдээллийг бэлдсэн хүний нэрийн ард түүний ажил мэргэжил, зэрэг цол байж болно. • Эхийг орчуулсан хүний нэр байж болно/Ж-4/. • Нэр нь эхийн гарчгийн дор нэг мөр алгасан, үндсэн эхийн дээр мөр алгасалгүй байрлаж болно. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Туркийн арми Иракт нэвтрэн орсноор энэ дайн руу улам их түлхэж байна. Бэлтгэсэн Н.Мөнхжин 2. О.Сундуй /МЗЭ-ийн шагналт зохиолч/ 3. "...байгуу-лага хэрэгтэй байна. Б.Цэрэн БНСУ. Монгол-УБ Соёлын төв" 4. Вьетнам хэлнээс орчуулсан МВНН-ийн тэргүүлэгч гишүүн, МЗЭ-ийн гишүүн, яруу найрагч Д.Доржготов 5. Эгийн голын усан цахилгаан станцыг барих нь хэнд ашигтай юм бэ? <p>Ш.ПҮРЭВ-ОЧИР (Эрчим хүчний инженер-эдийн засагч)</p>
7	Газрын нэр	<ul style="list-style-type: none"> • Өгүүллийг бичсэн газрын нэр нь мэдээллийг бичсэн хүний дор мөр алгасалгүй, эхийн зүүн буланд шахан байрлана. • Нэг болон түүнээс дээш газрын нэр байж болно. • Эхний үсгийг томоор, бусад үсгийг жижгээр бичнэ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. "...байгуу-лага хэрэгтэй байна. Б.Цэрэн БНСУ. Монгол-УБ Соёлын төв"

Reference

- [1] **English Corpus Linguistics: An Introduction**
Charles F. Meyer, Cambidge University Press, 2002
- [2] **Монгол хэлзүй (Mongolian Grammar)**
Rita Kullmann, Tserenpil D., Ulaanbaatar, 2001
- [3] **Цаглашгүй цагаан салхи (Incredible White Wind)**
Dashnyam L., Ulaanbaatar, 1999
- [4] **Улаан зүүд (Red Dream)**
Purevdorj D., Ulaanbaatar, 2007
- [5] **Үнэн (True: newspaper)**
Ulaanbaatar, 1984-1989
- [6] **Цэндийн Дамдинсүрэнгийн амьдрал, уран бүтээл (Life and Works of Tsendiin Damdinsuren: multimedia book)**
Ulaanbaatar, 2004
- [7] **Монголын уран зохиолын дээж (Tops of Mongolian Literatures: multimedia book)**
Ulaanbaatar,
- [8] www.legalinfo.mn
- [9] www.elibrary.mn
- [10] www.mcl.edu.mn
- [11] www.biiirbeh.mn
- [12] www.on-toli.mn
- [13] www.dailynews.mn
- [14] www.zuuniimedee.mn
- [15] **ABBYY FineReader 7.0 (Professional Edition)**